

Dezideriu GERGELY*

Dinamica „infracțiunilor de ură” în ecosistemul discriminării și a factorilor care influențează investigarea actelor induse de motive discriminatorii în logica jurisprudenței CEDO și a perspectivelor academice. Set de date nr. 2a: „încălcare”

1. Introducere

În studiul precedent, care a vizat un prim segment al cercetării referitoare la dinamica „infracțiunilor de ură” în ecosistemul discriminării (set de date nr. 1: „neîncălcare”), am analizat o serie de factori specifici în materia actelor motivate de ură, care au condus frecvent la soluții de neîncălcare a Convenției Europene a Drepturilor Omului. Având ca obiectiv cartografierea cazuisticii europene, am utilizat conceptele identificate în cercetarea academică ca impedimente care „blochează” investigarea motivației de „ură” și modul în care Curtea Europeană abordează aceste fapte în ecosistemul discriminării, în contextul aplicării articolului 14 din Convenția Europeană. Examinarea unei jurisprudențe selective a Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) (82 de hotărâri pronunțate în intervalul 1998-2025) a relevat faptul că impedimentele de tip *inflație probatorie*, *decuplare de motiv*, *explicații alternative și validare* a investigațiilor se manifestă deseori, prin suprapunere, în ansamblul infracțiunilor motivate de ură, indiferent de motivații rasiste, etnice sau legate de sex, orientare sexuală, apartenență religioasă etc.¹

Instanța europeană menține un prag probatoriu ridicat, derivat din cerința de a demonstra „dincolo de orice dubiu rezonabil” motivația discriminatorie, ceea ce induce „inflația probatorie”. Curtea distinge între indicatori individuali și circumstanțiali, diminuând implicarea dimensiunii mai largi a discriminării față de grupuri vizate de infracțiuni de ură. În consecință, contextul social și dimensiunea structurală a prejudecăților sunt decuplate de analiza motivațiilor rasiste, iar accentul este pus pe stabilirea unui raport *sine qua non* între actul imputat și discriminare. Cu alte cuvinte, criteriul discriminatoriu în raport de săvârșirea faptei, presupune demonstrarea legăturii indisolubile cu actul infracțional. În acest plan, apare o asimetrie între victime și state, în cauzele aflate pe rolul CEDO, punerea în aplicare a articolului 14 din Convenția

* Doctor, Facultatea de Științe Politice a Universității București
Email: dezideriusergely@gmail.com
Manuscris primit pe 26 martie 2026.

1 Dezideriu Gergely, „Dinamica „infracțiunilor de ură” în ecosistemul discriminării și a factorilor care influențează investigarea actelor induse de motive discriminatorii în logica jurisprudenței CEDO și a perspectivelor academice. Set de date nr. 1: neîncălcare.” În *Noua Revistă de Drepturile Omului*, 4, Vol. 21, (Decembrie 2025): 47-74.

Europeană fiind corelativă capacității de a proba motivația discriminatorie. Această dimensiune probatorie este complicată de faptul că investigațiile, chiar și superficiale, ce converg spre urmărire penală și condamnarea autorilor, cu motivația discriminatorie diluată sau invizibilă, pot fi pot fi validate de Curte, și conduc la neutralizarea suspiciunilor de discriminare.²

Așa cum subliniam în concluziile primei analize, abordarea CEDO cu privire la infracțiunile de ură nu poate fi considerată în dimensiunea sa de ansamblu, fără a fi cuplată cu examinarea cauzelor în care instanța europeană a constatat încălcarea art. 14 coroborat cu art. 2, 3 sau 8 din Convenția europeană. Ca atare, prezentul studiu este structurat în jurul „setului de date nr. 2: încălcare”, format din 100 de hotărâri CEDO și aplică aceeași metodologie pentru a testa dacă impedimentele teoretizate în cercetarea academică, sunt relevante, deopotrivă, în pronunțările CEDO, cu „încălcare”.

2. Premise referitoare la clasificarea actelor induse de motive discriminatorii în planul monitorizărilor internaționale

Potrivit datelor publicate la sfârșitul anului 2025 de OSCE/ODIHR și sintetizate în raportul privind infracțiunile de ură, la nivelul statelor participante OSCE persistă deficiențe în recunoașterea actelor motivate de prejudecată și discrepanțe în procesarea informațiilor, în etapele de urmărire și condamnare penală. Un număr total de 12,714 incidente au fost cuantificate din care 5370 au cuprins detalii procesate de ODIHR. Deși 42 din totalul celor 57 de state participante au comunicat informații oficiale înregistrate de poliție cu privire la infracțiunile de ură, ratele de raportare scad în fazele ulterioare. Doar 31 de state au comunicat date înregistrate de organele de cercetare penală și 27 de state au oferit statistici cu privire la soluțiile pronunțate de instanțele judecătorești. Însă, chiar și la nivelul celor 42 de state, doar 35 înregistrează motivația (caracteristica discriminatorie) a infracțiunilor de ură și doar 21 de state înregistrează infracțiunile de ură ca o categorie distinctă de infracțiuni.³ Organismul internațional subliniază necesitatea recunoașterii efective a elementului de prejudecată (*bias motivation*) atât în natura actului infracțional cât și a sancțiunii corelative infracțiunilor de ură (hate crimes), în lipsa cărora riscul major este de a le aborda ca infracțiuni decuplate de motivație discriminatorie.⁴

Nevoia unui răspuns instituțional sistematic în raport de natura infracțiunilor de ură este articulată și în concluziile recente ale organismelor de monitorizare ale Consiliului Europei. Analiza coroborată a rapoartelor Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) și Comitetului Consultativ privind Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale (ACFC) adoptate în anul 2025 și începutul anului 2026, relevă deficiențe care se manifestă inclusiv în punctele de cercetare și investigare a motivației

2 Dezideriu Gergely, „Dinamica infracțiunilor de ură”: 67-69.

3 OSCE, ‘Key Findings,’ ODIHR’s Hate Crime Report 2024, 6 November 2025, www.hatecrime.osce.org.

4 OSCE, ‘Hate Crime Data,’ 2024 Hate Crime Report, <https://hatecrime.osce.org/hate-crime-report?year=2024>. La data trimiterii manuscrisului, toate linkurile din acest articol erau accesibile.

discriminatorii sau a sancțiunii penale în cazul infracțiunilor de ură. Reticența organelor de cercetare penală de a identifica și înregistra elementul de „prejudecată sau părtinire” (*bias motivation*) poate rezulta în impedimentul pe care l-am clasificat drept „decuplare de motiv”. În Finlanda, deși utilizarea încadrării de infracțiune de ură a crescut, ECRI notează că ofițerii de poliție rămân „deseori ezitanți în a analiza elementele rasiste și a clasifica faptele penale drept infracțiuni de ură.”⁵ Acest tip de omisiune în etape incipiente de clasificare și investigare este regăsită în Portugalia, Turcia, Croația sau Montenegro, elementele specifice de ură (motivația bazată pe criteriu discriminatoriu, prejudecată-bias) nefiind identificate sau înregistrate de ofițeri de poliție.⁶

În unele cazuri, precum România, ECRI consideră că utilizarea insuficientă a legislației penale determină dificultăți majore pentru ofițerii de cercetare penală, procurori și judecători, în demascarea, identificarea și abordarea consecventă a motivației specifice infracțiunilor de ură, pe parcursul procesual penal.⁷ Acest tip de discrepanță poate să determine disiparea elementului specific al motivației chiar dacă este înregistrat de poliție, atât din considerente substanțiale, pasivitate instituțională, cât și chestiuni procedurale, clasificare inconsistentă sau lipsa de conexiune între bazele de date din sistemul judiciar. Spre deosebire de Serbia, care clasifică infracțiuni motivate de ură pe baza criteriilor de discriminare în sistemele poliției și parchetelor, în privința soluțiilor de urmărire penală și trimitere în judecată,⁸ în Latvia, deși motivul de ură constituie circumstanță agravantă în legea penală, nu se raportează infracțiuni de ură.⁹ În Irlanda, Cipru sau Turcia, lipsa unor mecanisme de monitorizare a urmăririi penale și a unei baze de date consolidate la nivel judiciar, împiedică evaluarea eficienței sistemului penal cu privire la infracțiuni de ură, deși motivația discriminatorie este identificată în sistemul poliției dar nu se identifică în soluțiile de condamnare ale instanțelor.¹⁰ În Suedia, sistemele utilizate de poliție și procuratură nu sunt corelate, iar în lipsa obligației instanțelor de a specifica în sentința de condamnare considerarea circumstanței agravante precum motivul de „ură”, rezultă un procent extrem de redus al prezenței elementelor specifice infracțiunilor de ură.¹¹ ECRI notează, pe de altă parte, cazul actelor de cercetare penală lipsite de promptitudine, desfășurate pe parcursul unor intervale de timp nerezonabile, care lasă faptele penale motivate de ură nesancționate de instanțe judecătorești, în cazul României,¹² fie, atunci când sunt dispuse, sancțiunile nu au caracter disuasiv, în cazul Spaniei.¹³

5 ECRI, Sixth Report on Finland, 28 Octombrie 2025, para. 57.

6 ECRI, Sixth Report on Portugal, 18 Iunie 2025, para. 57; ACFC, Fifth Opinion on Portugal, 26 februarie 2026, paras. 110, 113; Sixth Report on Türkiye, 12 June 2025, para 54, Sixth Report on Croatia, 16 Iunie 2025, para. 49; Sixth Report on Montenegro, 28 Octombrie 2025, para. 37.

7 ECRI Sixth Report on Romania, 30 Octombrie 2025, para 66, 70, ACFC, Fifth Opinion on Romania, 5 septembrie 2023, paras. 120-121.

8 ACFC, Fifth Opinion on Serbia, 5 mai 2025, paras. 100, 103.

9 Sixth Report on Latvia, 19 Iunie 2025, para. 48.

10 Sixth Report on Ireland, 28 Octombrie 2025, paras. 52 and 54; ACFC, Fifth Opinion on Ireland, 27 februarie 2025, para 104; ACFC, Sixth Opinion on Cyprus, 21 noiembrie 2025, paras. 69, 72; Sixth Report on Türkiye, op.cit., para. 54.

11 Sixth Report on Sweden, 17 iunie 2025, paras. 54, 55.

12 ECRI Sixth Report on Romania, op.cit., paras. 66, 70;

13 ECRI Sixth Report on Spain, 30 Octombrie 2025, para. 63, ACFC, Sixth Opinion on Spain, 27 noiembrie

Aceste cartografieri ale organismelor internaționale reflectă într-o măsură semnificativă tema recurentă pe rolul Curții Europene, legată de abordarea infracțiunilor de ură și a motivațiilor discriminatorii. Jurisprudența recentă a CEDO confirmă acest tipar, spre exemplu, prin cauzele *Kuruová și Horváthová v. Slovaciei*, *Koffi c. Bulgariei și Stalović c. Serbiei* (2026), *Bednarek și alții c. Poloniei și N.T. c. Cipru* (2025), *F.D. și alții, T.V. și alții, Derrek și alții c. Rusiei* (2025), sau *I.C. c. Republicii Moldova* (2025) și *Panayotopoulos și alții v. Grecia* (2025).¹⁴ Prin urmare, analiza setului de date aferent hotărârilor de „încălcare” este relevant pentru a analiza poziționarea statelor și în special a Curții, în raport de impedimentele identificate în cercetarea academică.

3. Infracțiuni de ură și bariere instituționale: perspective din cercetarea academică

Așa cum argumentam în primul studiu al acestei cercetări, dezbaterile academice în legătură cu conceptualizarea infracțiunilor de ură au depășit treptat sfera legată de nevoia de criminalizare, fiind axată tot mai mult spre analiza factorilor care facilitează sau interferează cu identificarea și reținerea motivației discriminatorii. Dincolo de ambiguitățile legate de catalogarea infracțiunilor de ură, teoretizate pe larg de James Jacobs și Kimberly Potter, literatura recentă a evidențiat un spectru larg de bariere în investigarea actelor motivate de intoleranță, prejudecăți sau discriminare.¹⁵ Cercetările lui Ryan King și Besiki Kutateladze au pus în discuție „impedimente instituționale” în procesarea actelor motivate de ură, în special conceptul de „inflație probatorie” pentru a descrie reflexul organelor de cercetare penală de a eleva artificial standardele de probatorii, și a marja pe dovezi directe și univoce ale „urii” respectiv „prejudecății.” Subsecvent, prin conceptul de „slabă cuplare” (decuplare instituțională) autorii explică abordările divergente ale structurilor de investigare ale poliției comparativ cu cele ale procurorilor, ceea ce se repercutează asupra gradului redus al clasificării infracțiunilor în categoria specială (de ură) respectiv neaplicarea circumstanțelor agravante speciale prin neluarea în considerare a motivului discriminatoriu.¹⁶ Această optică este completată de Mika Hagerlid și Görel Granström, care pun în discuție „sarcina dublă” în demonstrarea actului infracțional și deopotrivă, raportul indisolubil de cauzalitate cu motivația de „ură/prejudecată”. Autorii subliniază, în acest context, faptul că recunoașterea

2025, paras. 4, 98-99.

- 14 *Kuruová și Horváthová v. Slovaciei* 29229/22, 26 martie 2026, *Koffi v. Bulgaria*, 95/24, 17 februarie 2026; *Stalović v. Serbia*, 35786/22, 17 februarie 2026; *Bednarek și alții v. Polonia*, 58207/14, 10 iulie 2025; *N.T. v. Cipru*, 28150/22, 3 iulie 2025; *F.D. și alții v. Rusia*, 47254/21 și alte 7, 15 mai 2025; *T.V. și alții v. Rusia*, 31323/19 și alte 4, 15 mai 2025; *Derrek și alții v. Rusia*, 31712/21, 29 aprilie 2025; *I.C. v. Republica Moldova*, 36436/22, 27 februarie 2025; *Panayotopoulos și alții v. Grecia*, 44758/20, 21 ianuarie 2025.
- 15 James B Jacobs, Kimberly Potter. *Hate Crimes: Criminal Law and Identity Politics*. Oxford University Press, 1998, 4, în Dezideriu Gergely, „Dinamica infracțiunilor de ură,” *Noua Revistă de Drepturile Omului*, 4, Vol. 21, (Decembrie 2025): 47-74.
- 16 Ryan D. King, Besiki L. Kutateladze. `A Higher Bar: Institutional Impediments to Hate Crime Prosecution.` *Law & Society Review* 57, no. 4 (2023), 489–507.

infrafracțiunilor de ură depinde, deseori, de „prioritizarea organizațională” și capacitatea instituțională de a identifica în mod corect elementele de discriminare.¹⁷

În planul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, dezbateră academică a formulat critici substanțiale la adresa modului în care instanța europeană aplică mecanismul sarcinii probei pe terenul articolului 14 cuplat cu alte articole ale Convenției. Autori precum Ruth Rubio-Marín, Mathias Möschel sau Kristin Henrard au argumentat că abordarea restrictivă a Curții a determinat frecvent o decuplare a actelor de violență de contextul mai larg al discriminării sistemice și prejudecăților istorice dar și ambiguități în clarificarea criteriilor pe baza cărora se determină distribuția sarcinii probei și necesitatea de a proba în sine actul discriminatoriu și raportul de cauzalitate cu motivele discriminatorii.¹⁸ Pe acest fond, Lourdes Peroni și Bea Streicher argumentează că motivele discriminatorii, „rasismul” sau intoleranța” rămân adesea „invizibile”, ceea ce conduce la o asimetrie între victime și autoritățile investigative, din perspectiva capacității de a demonstra cauzalitatea directă a actelor infracționale cu discriminarea.¹⁹ Acest cadru teoretic pe care l-am utilizat în studiul anterior pentru a explica soluții de „neîncălcare” este esențial și în actualul demers. Cartografierea jurisprudenței de „încălcare” își propune să testeze în ce măsură Curtea Europeană sancționează manifestarea barierelor instituționale (inflația probatorie, decuplare de motiv, validare a investigațiilor superficiale) și în special inerția autorităților de investigare cu privire la demascarea motivației discriminatorii.

4. Metode de selecție, cadru analitic și cartografiere

Pentru a asigura continuitatea cu primul segment al cercetării, prezentul studiu aplică aceeași metodologie. Setul de date nr. 2: „încălcare” a fost obținut prin identificarea unui număr de 100 hotărâri în baza de date HUDOC, pronunțate de CEDO în intervalul 26 februarie 2004-1 martie 2026.

Tabel 1 Set de date: cauze în care CEDO constată încălcarea Convenției în legătură cu acte motivate de discriminare

-
- 17 Mika Hagerlid, Görel Granström, „Hate Crime Investigation and Sentencing in Sweden: What Have We Learned in the Past 20 Years?”, *Eury J Crim Policy Res* 31, (2025), 193–210.
 - 18 Ruth Rubio-Marín, Mathias Möschel, „Anti-Discrimination Exceptionalism: Racist Violence before the ECtHR and the Holocaust Prism”, *European Journal of International Law*, Volume 26, Issue 4, November 2015, 881–899, Kristin Henrard, „The European Court of Human Rights and the ‘Special’ Distribution of the Burden of Proof, in Racial Discrimination Cases: The Search for Fairness Continues”, *European Convention on Human Rights Law Review* 4, 4 (2023): 426-446. În același sens Vandita Khanna, „Seydi and Others v. France: Proving Racial Profiling in Discrimination Law”, *Strasbourg Observers*, 4 decembrie 2025.
 - 19 A se vedea Lourdes Peroni și Bea Streicher citate în Dezideriu Gergely, „Dinamica infracțiunilor de ură,” *Noua Revistă de Drepturile Omului*, 4, Vol. 21, (Decembrie 2025): 47-74. În același sens Sibel Yilmaz Coşkun, „Derrek and Others v. Russia: hesitancy on the path to a qualitative Article 3 threshold in LGBT-Phobia Cases?”, *Strasbourg Observers*, 27 august 2025.

Caracteristică protejată / Motiv	Cauze CEDO
Origine etnică (romă)	<i>Nachova și alții c. Bulgariei</i> (2004, 2005); <i>Bekos și Koutropoulos c. Greciei</i> (2005); <i>Moldovan și alții c. României (Nr. 2)</i> (2005); <i>Šečić c. Croației</i> (2007); <i>Cobzaru c. României</i> (2007); <i>Angelova și Iliev c. Bulgariei</i> (2007); <i>Petropoulou-Tsakiris c. Greciei</i> (2007); <i>Stoica c. României</i> (2008); <i>Fedorchenko și Lozenko c. Ucrainei</i> (2012); <i>Yotova c. Bulgariei</i> (2012); <i>Ciorcan și alții c. României</i> (2015); <i>Balázs c. Ungariei</i> (2015); <i>Boacă și alții c. României</i> (2016); <i>R.B. c. Ungariei</i> (2016); <i>Škorjanec c. Croației</i> (2017); <i>Király și Dömötör c. Ungariei</i> (2017); <i>Alković c. Muntenegru</i> (2017); <i>M.F. c. Ungariei</i> (2017); <i>Lingurar și alții c. României</i> (2018); <i>Burlyha și alții c. Ucrainei</i> (2018); <i>Lakatošová și Lakatoš c. Slovaciei</i> (2018); <i>Lingurar c. României</i> (2019); <i>R.R. și R.D. c. Slovaciei</i> (2020); <i>Budinova și Chaprazov c. Bulgariei (2021)</i> ; <i>Memedov c. Macedoniei de Nord</i> (2021); <i>Paketova și alții c. Bulgariei</i> (2022); <i>M.B. și alții c. Slovaciei (Nr. 2)</i> (2023); <i>Panayotopoulos și alții c. Greciei</i> (2025); <i>Stalović c. Serbiei</i> (2026); <i>Kuruová și Horváthová c. Slovaciei</i> (2026)
Origine etnică (cecenă, avară, armeană)	<i>Makhashev c. Rusiei</i> (2012); <i>Antayev și alții c. Rusiei</i> (2014); <i>Grigoryan și Sergeyeva c. Ucrainei</i> (2017); <i>Makuchyan și Minasyan c. Azerbaidjanului și Ungariei</i> (2020); <i>Adzhigitova și alții c. Rusiei</i> (2021).
Origine rasială (culoarea pielii)	<i>Turan Cakir c. Belgiei</i> (2009); <i>B.S. c. Spaniei</i> (2012); <i>Abdu c. Bulgariei</i> (2014); <i>Basu c. Germaniei</i> (2022); <i>Wa Baile c. Elveției</i> (2024); <i>Uzu c. Ucrainei</i> (2024); <i>Seydi și alții c. Franței</i> (2025); <i>Koffi c. Bulgariei</i> (2026).
Religie	<i>Congregația Martorilor lui Iehova din Gldani și alții c. Georgiei</i> (2007); <i>Milanovic c. Serbiei</i> (2010); <i>Begheluri și alții c. Georgiei</i> (2014); <i>Kornilova c. Ucrainei</i> (2020); <i>Zagubnya și Tabachkova c. Ucrainei</i> (2020); <i>Mikeladze și alții c. Georgiei</i> (2021); <i>Georgian Muslim Relations și alții c. Georgiei</i> (2023); <i>Allouche c. Franței</i> (2024).
Opinie politică, xenofobie, migranți	<i>Virabyan c. Armeniei</i> (2012); <i>Kreyndlin și alții c. Rusiei</i> (2023); <i>Ilareva și alții c. Bulgariei</i> (2025).
Orientare sexuală	<i>Identoba și alții c. Georgiei</i> (2015); <i>M.C. și A.C. c. României</i> (2016); <i>Aghdgomelashvili și Japaridze c. Georgiei</i> (2020); <i>Beizaras și Levickas c. Lituaniei</i> (2020); <i>Sabalić c. Croației</i> (2021); <i>Genderdoc-M și M.D. c. Republicii Moldova</i> (2021); <i>Women's Initiatives Supporting Group și alții c. Georgiei</i> (2021); <i>Association Accept și alții c. României</i> (2021); <i>Oganezova c. Armeniei</i> (2022); <i>Stoyanova c. Bulgariei</i> (2022); <i>Ivanov c. Rusiei</i> (2023); <i>Beus c. Croației</i> (2023); <i>Nepomnyashchiy și alții c. Rusiei</i> (2023); <i>Lapunov c. Rusiei</i> (2023); <i>Karter c. Ucrainei</i> (2024); <i>Hanovs c. Letoniei</i> (2024); <i>Yevstifeyev și alții c. Rusiei</i> (2024); <i>Minasyan și alții c. Armeniei</i> (2025); <i>Bazhenov și alții c. Rusiei</i> (2025); <i>Derrek și alții c. Rusiei</i> (2025); <i>Bednarek și alții c. Poloniei</i> (2025).
Sex /Gen (violență domestică)	<i>Opuz c. Turciei</i> (2009); <i>Eremia c. Republicii Moldova</i> (2013); <i>Mudric c. Republicii Moldova</i> (2013); <i>T.M. și C.M. c. Republicii Moldova</i> (2014); <i>M.G. c. Turciei</i> (2016); <i>Halime Kiliç c. Turciei</i> (2016); <i>Talpis c. Italiei</i> (2017); <i>Bâlșan c. României</i> (2017); <i>Volodina c. Rusiei</i> (2019); <i>Munteanu c. Republicii Moldova</i> (2020); <i>Polshina c. Rusiei</i> (2020); <i>Tkhelidze c. Georgiei</i> (2021); <i>Tunikova și alții c. Rusiei</i> (2021); <i>A și B c. Georgiei</i> (2022); <i>Ivashkiv c. Ucrainei</i> (2022); <i>A.E. c. Bulgariei</i> (2023); <i>Gaidukevich c. Georgiei</i> (2023); <i>Luca c. Republicii Moldova</i> (2023); <i>Vieru c. Republicii Moldova</i> (2024); <i>I.C. c. Republicii Moldova</i> (2025); <i>T.V. și alții c. Rusiei</i> (2025); <i>F.D. și alții c. Rusiei</i> (2025); <i>N.T. c. Ciprului</i> (2025).
Dizabilitate	<i>V.I. c. Republicii Moldova</i> (2024); <i>Clipea și Grosu c. Republicii Moldova</i> (2024).

4.1. Clasificări, excluderi și întrebări de cercetare

Criteriul principal de selecție l-a constituit pronunțarea unei soluții de încălcare a articolului 14 (interzicerea discriminării) coroborat cu articolul 2 (dreptul la viață), Articolul 3 (interzicerea tratamentelor inumane sau degradante) sau articolul 8 (dreptul la viață privată). Cauzele incluse în analiză cuprind plângeri ce implică alegații cu privire la fapte pe care CEDO le clasifică într-o manieră diversă, precum „incidente declanșate de atitudini suspectate de discriminare”, „motive discriminatorii”, sau „motivate de discriminare”, ori „infracțiuni motivate de prejudecăți”. Din acest motiv, au fost utilizate cuvinte-cheie specifice în procesul de selecție precum *”hate crimes,” ”prejudice-motivated crimes,” ”motivated by discrimination,” ”discriminatory motive”* etc.

Hotărârile CEDO reținute în analiză au fost clasificate în funcție de criteriul de discriminare invocat de părți. Secțiunile corelative plângerilor, argumentele părților și poziționarea Curții au fost extrase pentru a surprinde motivele care au determinat concluziile de încălcare a prevederilor Convenției Europene. În procesul de selecție al hotărârilor nu au fost incluse cauzele întemeiate pe art. 14 coroborat cu alte prevederi ale Convenției, ceea ce poate constitui o limitare a prezentei cercetări. Pe de altă parte, un set de cauze ce vizează încălcarea art. 14 împreună cu art. 8 din perspectiva discursului discriminatoriu,²⁰ a fost inclus în setul de date, deși acesta nu îmbracă, în toate ipotezele sale, natura unor fapte penale. Această opțiune are legătură cu inacțiunea sau lipsa analizării raportului de cauzalitate cu criteriul de discriminare, un aspect care este relevant în dimensiunea procesului de investigare a actelor sau infracțiunilor de ură. Prezentul studiu cartografiază, în primă etapă, hotărârile CEDO în care se discută acte motivate de criterii discriminatorii precum origine etnică (romi, ceceni, avari, armeni), origine rasială (culoare), religie (Martorii lui Iehova, Hare Krishna, Iudaism, Islam), și xenofobie (afiliere migranți, organizații străine). O analiză ulterioară își propune să cartografieze actele motivate de criterii discriminatorii precum orientare sexuală, sex, gen și dizabilitate. Lista hotărârilor incluse în analiza curentă se reflectă în Tabelul 1 și este anexată la prezentul studiu.

Spre deosebire de setul de date anterior axat pe „impedimentele” teoretizate în cercetarea academică din perspectiva soluțiilor în care nu se constată încălcarea prevederilor Convenției, în exercițiul curent ne orientăm spre modul în care aceeași factori (inflație probatorie, decuplare de motiv, validare investigații, explicații alternative) se regăsesc în procesele de analiză care converg spre invalidarea răspunsurilor instituționale ale organelor de cercetare penală sau instanțelor naționale în investigarea actelor motivate de „discriminare.” Aceste concluzii conduc la reținerea încălcării articolelor relevante din Convenție. Ca atare, întrebările cercetării sunt recalibrate pentru a identifica factorii care

20 *Beizaras și Levickas c. Lituaniei*, nr. 41288/15, 14 ianuarie 2020 (rețele sociale, discurs ostil, amenințări homofobe); *Budinova și Chaprazov c. Bulgariei*, nr. 12567/13, 16 februarie 2021 (discurs politic, criminalizare a comunității rome); *Association Accept și alții c. României*, nr. 19237/16, 1 iunie 2021 (discurs ostil homofob); *Yevstifeyev și alții c. Rusiei*, nr. 42125/13, 2024 (discurs ostil, amenințări homofobe); *Minasyan și alții c. Armeniei*, nr. 35844/14, 7 ianuarie 2025 (media, discurs ostil homofob); *Bazhenov și alții c. Rusiei*, nr. 31448/17, 4 februarie 2025 (rețele sociale, discurs ostil homofob); *Ilareva și alții c. Bulgariei*, nr. 41810/21, 9 septembrie 2025 (rețele sociale, discurs ostil, amenințări, migranți).

facilitează dinamica axată pe elementele materiale ale actelor motivate de discriminare și elementele investigative ale raportului de cauzalitate cu motivele discriminatorii. Dacă în legătură cu primul set de date întrebările de cercetare vizau pragul probatoriu elevat, distincția dintre indicatorii individuali și circumstanțiali ai discriminării și analiza acestora, în al doilea set de date întrebările vizează modul în care se ajustează standardul probatoriu, se „demască” motive discriminatorii și se transferă sarcina probei. (*A se vedea Tabel 2.*) Nu doar întrebările de cercetare au fost recalibrate, cât și ipotezele de lucru. Spre deosebire de setul 1 de date „neîncălcare” (în Tabel 2 Set 1N), în care ipotezele adresează poziția „strictă” a Curții pe latură materială și probatorie, în setul 2 de date „încălcare” (în Tabel 2 Set 2Î) se poate remarca accentul pe un anumit proces de „flexibilizare” în raport de latura procedurală a aplicării art. 14 în cazul actelor motivate de „discriminare” sau „prejudicăți”.

Tabel 2 Impedimente, întrebări ale cercetării și ipoteze legate de identificarea actelor motivate de ură

Impediment	Întrebări de cercetare	Ipoteze de lucru
1. „Inflație probatorie”	(Set 1N): În ce măsură standardul probei se repercutează asupra indicatorilor circumstanțiali?	(Set 1N): Curtea aplică un prag probatoriu strict, astfel încât elementul de discriminare nu poate fi reținut.
	(Set 2Î): În ce măsură standardul probei se ajustează pentru a reține indicatori circumstanțiali în raportul de cauzalitate?	(Set 2Î): Curtea flexibilizează standardul și operează transferul sarcinii probei (prima facie), sub aspect procedural.
2. Decuplarea faptelor de motiv	(Set 1N): Cum se abordează elementele circumstanțiale ale faptelor care au legătură cu motive discriminatorii?	(Set 1N): Curtea distinge între indicatorii circumstanțiali și individuali, diminuând dimensiunea discriminării.
	(Set 2Î): Cum se poziționează Curtea față de omiterea sau izolarea faptei de contextul motivelor discriminatorii?	(Set 2Î): Curtea se focalizează pe maniera de analiză a indicatorilor de discriminare, pe latura procedurală.
3. Validarea formală a investigațiilor	(Set 1N): Ce relevanță este acordată investigațiilor cu un nivel redus de focalizare pe motive discriminatorii?	(Set 1N): Curtea acceptă îndeplinirea obligației în condiții de analiză superficială a motivului.
	(Set 2Î): Care sunt condițiile în care Curtea refuză să valideze investigațiile care ignoră motivul de discriminare?	(Set 2Î): Curtea își nuanțează poziția când investigațiile sunt axate pe fapte materiale cu omiterea analizei discriminării, în prezența unor indicatori relevanți
4. Explicații alternative (neutre)	(Set 1N): Cum se delimitează aspectele de fond ale actului motivat de discriminare de cele referitoare la investigarea motivației?	(Set 1N): Curtea acceptă explicațiile neutre cu privire la fapte și nu implică analiza art. 14.
	(Set 2Î): Cum abordează Curtea apărările statelor bazate pe explicații neutre?	(Set 2Î): Curtea își nuanțează poziția față de explicațiile neutre, în prezența indicatorilor de discriminare.

În secțiunea următoare, aceste întrebări sunt aplicate setului de date nr. 2a iar cazuistica de „încălcare” a Convenției este clasificată în jurul celor patru impedimente:

inflația probatorie, decuplarea de motiv, validare formală și explicații alternative. Această cartografiere (a se vedea Tabel 3) se concentrează pe un prim set de criterii, precum origine etnică și rasială, religie și xenofobie.

4.1. Cartografiere prin „lentila” impedimentelor de investigare a infracțiunilor motivate de ură

Procesul de analiză și tranziționare a cauzelor cuprinse în setul de date 2 urmărește mecanismele prin care Curtea Europeană a Drepturilor Omului identifică și răspunde la „impedimente” instituționale identificate în cercetarea academică și la efectele acestora asupra investigării actelor induse de motive discriminatorii. Dacă în primul set de date („neîncălcare”) acestea au funcționat ca factori care au împiedicat reținerea unei încălcări, în prezentul set, accentul se deplasează spre situațiile în care „impedimentele” sunt demascate și conduc spre constatarea unei încălcări. Prin urmare, impedimentele nu facilitează atât argumentele de justificare ale statelor, cât sunt privite ca deficiențe „sanctionate” de CEDO. Această dinamică este sintetizată în Tabelul 3 prin clasificare în funcție de impedimentul dominant, argumentele statului și poziționarea Curții, atât sub aspectul material al faptelor și motivelor discriminatorii, cât și sub aspectul procedural al obligației de a investiga raportul de cauzalitate cu aceste motive.

Tabel 3 Cartografierea jurisprudenței în funcție de impedimente în investigare (origine etnică și rasială, xenofobie, religie)

Impedimente	Poziționarea statului	Calibrarea Curții	Cauze CEDO
1. Inflația probatorie în privința atitudinilor suspecte de discriminare (substanțial)	Invocă standardul „dincolo de orice îndoială rezonabilă”; susține că motivația nu este probată direct	Aspect probatoriu. Deficiențe și indicații omiși (inclusiv contextuali) transferă sarcina probei; în lipsa explicațiilor neutre, constată încălcare substanțială	Origine etnică - romi: <i>Nachova și alții c. Bulgariei</i> (2004); <i>Stoica c. României</i> (2008); <i>Burlya și alții c. Ucrainei</i> (2018); <i>Lingurar c. României</i> (2019); <i>Stalović c. Serbiei</i> (2026) Origine etnică – ceceni, armeni, avari: <i>Makhashev c. Rusiei</i> (2012); <i>Antayev și alții c. Rusiei</i> (2014); <i>Makuchyan și Minasyan c. Azerbaidjanului și Ungariei</i> (2020); avari <i>Adzhigitova și alții c. Rusiei</i> (2021) Religie: <i>Membrii Congregației Gldani a Martorilor lui Iehova și alții c. Georgiei</i> (2007); <i>Begheluri și alții c. Georgiei</i> (2014).

Impedimente	Poziționarea statului	Calibrarea Curții	Cauze CEDO
1. Inflația probatorie (procedural)	Invocă imposibilitatea probării elementului discriminatoriu. Respinge indiciile legate de motivație pe baza negării autorilor	Aspect interpretativ. Deficiențele de investigație a contextului prejudecăților și a rolului motivului discriminatoriu determină încălcarea procedurală	<p>Origine etnică - romi: <i>Moldovan și alții c. României (Nr. 2) (2005)</i>; <i>Nac-hova și alții c. Bulgariei (2005)</i> Marea Cameră); <i>Bekos și Koutropoulos c. Greciei (2005)</i>; <i>Anguelova și Iliev c. Bulgariei (2007)</i>; <i>Petropoulou-Tsakiris c. Greciei (2007)</i>; <i>Fedorchenko și Lozenko c. Ucrainei (2012)</i>; <i>Yotova c. Bulgariei (2012)</i>; <i>M.B. și alții c. Slovaciei (Nr. 2) (2023)</i>; <i>Stalović c. Serbiei (2026)</i>; <i>Kuruová și Horváthová c. Slovaciei (2026)</i></p> <p>Origine etnică: avari <i>Adzhigytova și alții c. Rusiei (2021)</i></p> <p>Origine rasială: <i>Turan Cakir c. Belgiei (2009)</i>.</p>
			<i>Religie: Kornilova c. Ucrainei (2020)</i>
2. Decuplarea faptelor de motiv	Statul izolează fapta materială de motivație discriminatorie (elementul etnic, rasial, religios cunoscut)	Aspect probatoriu. Penalizează omiterea indicatorilor circumstanțiali, sub aspect procedural	<p>Origine etnică - romi: <i>Šečić c. Croației (2007)</i>; <i>Balázs c. Ungariei (2015)</i>; <i>Škorjanec c. Croației (2017)</i>; <i>M.F. c. Ungariei (2017)</i></p> <p>Origine rasială: <i>Abdu c. Bulgariei (2014)</i></p> <p>Xenofobie: <i>Kreyndlin și alții c. Rusiei (2023)</i></p>
3. Validarea formală a investigațiilor	Statul invocă acte de cercetare standard, tratează fapta ca infracțiune de drept comun (violență/huliganism etc.)	Aspect interpretativ. Invalidează ancheta axată pe fapta materială care ignoră elementul de discriminare, prejudecată, (inclusiv ignorarea abuzurilor verbale)	<p>Origine etnică - romi: <i>Cobzaru c. României (2007)</i>; <i>Ciorcan și alții c. României (2015)</i>; <i>Burlya și alții c. Ucrainei (2018)</i>; <i>R.B. c. Ungariei (2016)</i>; <i>Király și Dömötör c. Ungariei (2017)</i>; <i>Alković c. Muntenegrului (2017)</i>; <i>Lakatošová și Lakatoš c. Slovaciei (2018)</i>; <i>R.R. și R.D. c. Slovaciei (2020)</i>; <i>Budinova și Chaprazov c. Bulgariei (2021)</i>; <i>Memedov c. Macedoniei de Nord (2021)</i>; <i>Paketova și alții c. Bulgariei (2022)</i></p> <p>Origine rasială: <i>Abdu c. Bulgariei (2014)</i>; <i>Uzu c. Ucrainei (2024)</i>; <i>Koffi c. Bulgariei (2026)</i></p> <p>Religie: <i>Zagubnya și Tabachkova c. Ucrainei (2020)</i>, <i>Mikeladze și alții c. Georgiei (2021)</i>; <i>Allouche c. Franței (2024)</i></p> <p>Xenofobie: <i>Kreyndlin și alții c. Rusiei (2023)</i></p>

Impedimente	Poziționarea statului	Calibrarea Curții	Cauze CEDO
4. Explicații alternative cu privire la faptele imputate	Statul justifică faptele prin acte de rutină, controale administrative, asigurarea ordinii publice, dispute private sau blamarea victimei.	Aspect interpretativ. Respinge explicațiile „neutre”; sancționează eșecul investigării motivației (discriminatorii), sub aspect procedural	Origine etnică -romi: <i>Boacă și alții c. României</i> (2016); <i>Lingurar și alții c. României</i> (2018); <i>Lingurar c. României</i> (2019); <i>Memedova și alții c. Macedoniei de Nord</i> (2023); <i>Panayotopoulos și alții c. Greciei</i> (2025)
			Alte etnii: <i>Grigoryan și Sergeyeva c. Ucrainei</i> (2017)
			Origine rasială: <i>B.S. c. Spaniei</i> (2012); <i>Basu c. Germaniei</i> (2022); <i>Wa Baile c. Elveției</i> (2024); <i>Seydi și alții c. Franței</i> (2025)
			Religie: <i>Milanović c. Serbiei</i> (2010); <i>Georgian Muslim Relations și alții c. Georgiei</i> (2023)
			Migranți/Xenofobie: <i>Ilareva și alții c. Bulgariei</i> (2025)

4.2. Inflația probatorie în privința atitudinilor suspecte de discriminare: latura procedurală

În literatura academică, se nota faptul că nici regulamentele Curții Europene, nici Convenția europeană nu „prescriu” un standard specific al probelor pe rolul CEDO și nu definesc acest standard.²¹ Jasmina Mačkić explică această omisiune prin natura alegerii diverse deduse soluționării Curții, ceea ce ar presupune o abordare corelativă cazurilor în diferite materii, spre exemplu, penală sau civilă și nu o abordare unitară, dificil de pus în practică.²² CEDO a făcut trimitere la conceptul „dincolo de orice dubiu rezonabil” atunci când se referă la standardul probei și apare *expressis verbis* în jurisprudența legată de violența motivată de discriminare.²³ Așa cum menționează Mačkić, această corelare cu probatoriul nu este nouă, regăsindu-se în cauzele privind rele tratamente și tortura, din anii 1969 și 1978 soluționate de fosta Comisie și ulterior de Curtea Europeană.²⁴ „Rigiditatea excesivă a acestui standard” a fost pusă în discuție de guvernul irlandez,

21 Jasmina Mačkić, “The Standard of Proof in Cases of Discriminatory Violence”. În *Proving Discriminatory Violence at the European Court of Human Rights*, (Leiden, The Netherlands: Brill Nijhoff, 2018): 130, <https://doi.org/10.1163/9789004359857>.

22 Jasmina Mačkić, ”The Standard of Proof in Cases of Discriminatory Violence”: 131.

23 Între altele, *Nachova și alții c. Bulgariei* [MC], 43577/98 și 43579/98, 6 iulie 2005, para. 147; *Bekos și Koutropoulos v. Greciei*, 15250/02, 13 decembrie 2005, para. 65; *Petropoulou-Tsakiris c. Greciei*, 44803/04, 6 decembrie 2007, para. 60; *Stoica c. României*, 42722/02, 4 martie 2008, para 126; *Virabyan c. Armeniei*, 40094/05, 2 octombrie 2012, para. 202; *Makhashev v. Rusiei*, 20546/07, 31 iulie 2012, para. 148; *Ciorcan și alții c. României*, 29414/09 și 44841/09, 27 ianuarie 2015, para 157; *Boacă și alții c. României*, 40355/11, 12 ianuarie 2016, para 99; *M.F. c. Ungariei*, 45855/12, 31 octombrie 2017, para 67; *Women’s Initiatives Supporting Group și alții c. Georgiei*, 73204/13 și 74959/13, 16 decembrie 2021, para. 69; *Genderdoc-M și M.D. c. Republicii Moldova*, 23914/15, 14 decembrie 2021, para 35.

24 Jasmina Mačkić, *The Standard of Proof*, 142-143.

considerând că aplicarea sa ar fi ineficientă, în cazul în care ar exista un caz *prima facie* de încălcare a articolului 3, însă conduita unui stat reclamat este refractară în privința obținerii probelor.²⁵ Motivele aplicării standardului „dincolo de orice dubiu rezonabil” de către CEDO par să fie mult mai complexe. Mačkić trece în revistă faptul că unii autori au considerat că ar avea legătură cu un principiu specific celor două state aflate în litigiu, pe fondul sistemului ”*common law*,” că ar fi fost împrumutat din jurisprudența Curții Internaționale de Justiție, sau că ar fi sugerat ideea de răspundere penală statală pentru încălcări grave ale drepturilor omului. Pe de altă parte, introducerea standardului ar fi putut constitui un răspuns la contextul politic sensibil, acuzațiile reciproce de încălcare a drepturilor omului între Irlanda și Regatul Unit, dar și intenția Curții de a invoca aplicarea unui standard ridicat al probelor, având în vedere natura unui litigiu interstatal.²⁶

În *Nachova*, cauză care pune în discuție problematica actelor comise din posibile motive rasiste, secția întâi a CEDO a citat inclusiv cauza *Irlanda c Regatul Unit* pentru a explica faptul că standardul probei „dincolo de orice dubiu rezonabil” nu ar trebui „interpretat ca necesitând un grad de probabilitate atât de ridicat precum în procesele penale,” rolul său fiind acela de „a se pronunța asupra responsabilității statului în temeiul dreptului internațional și nu asupra vinovăției în temeiul dreptului penal”, probele putând rezulta din „coexistența unor deducții suficient de solide, clare și concordante sau a unor prezumții de fapt similare, necontestate”. În plus, practica Curții a fost „de a permite flexibilitate, ținând cont de natura dreptului substanțial în joc și de orice dificultăți probatorii implicate”.²⁷ Această perspectivă inclusă în hotărârea secției întâi a CEDO nu a constituit un element de noutate, comparativ cu particularizarea sa în materia dreptului la nediscriminare, abordarea dificultăților implicate în dovedirea discriminării și adaptarea normelor probatorii sub aspectul transferării sarcinii probei, într-un caz de omucidere suspectat de atitudini discriminatorii.²⁸ Corelările în speță au culminat cu constatarea că neinvestigarea atitudinilor discriminatorii și lipsa unor explicații convingătoare cu privire la aceste chestiuni au constituit un aspect material al incidenței articolului 14 din Convenție.²⁹ „Coexistența unor deducții suficient de solide” a rezultat în contextul unor indicatori precum utilizarea unor rafale automate de foc într-o zonă populată, un cartier de romi, împotriva a două persoane de etnie romă neînarmate, împușcate letal, utilizarea expresiei „țigani nenorociți” imediat după utilizarea armelor și existența unor incidente similare raportate de organisme europene și internaționale, inclusiv cauze similare pe rolul CEDO, corelate cu omisiunea investigării posibilelor motivații rasiste în ansamblul evenimentelor.³⁰ Această abordare a fost văzută ca „un pas uriaș în contracararea discriminării” deoarece facilita premisele pentru proba actelor de discriminare dincolo de examinarea strictă a aspectelor subiective legate de intenție sau „*animus*”.³¹

25 *Irlanda c. Regatul Unit*, 5310/71, 18 ianuarie 1978, para 161.

26 Jasmina Mačkić, 143-145.

27 *Nachova și alții c. Bulgariei*, 43577/98 și 43579/98, 26 februarie 2004, para 166.

28 *Nachova* (2004), para. 167-169.

29 *Ibid.*, paras.164, 175.

30 *Ibid.*, paras.160-161, 170-171, 173-175.

31 Dimitrina Petrova, “*Nachova* and the Syncretic Stage in Interpreting Discrimination in Strasbourg Jurisprudence.” *Roma Rights Quarterly Journal of the European Roma Rights Centre*, 2–3 (2006): 95–96.

În analiza sa, Kristin Henrard a parafrazat poziția ulterioară a Marii Camere a CEDO în *Nachova* ca o veritabilă „frână” în raport de mecanismul aplicat în hotărârea din 2004, în primul rând din perspectiva distincției ferme între dimensiunea substanțială și procedurală a interdicției discriminării și a limitării sarcinii probei în raport de stabilirea motivației rasiste („proba negativă” - lipsa intenției *animus*).³² Henrard notează critic faptul că deși Marea Cameră a introdus anumite criterii care să permită transferul sarcinii probei (specificitatea faptelor, natura alegațiilor și dreptul pus în discuție),³³ instanța europeană nu a oferit reperatele concrete de analiză a acestora, ceea ce a menținut un standard ridicat, pe care l-am indicat în studiul anterior ca asimetric pentru capacitatea victimelor de a proba motivația discriminatorie, în raport de poziția statelor și administrarea probelor.³⁴ De altfel, nu a fost întâmplător faptul că în cercetarea academică poziția divergentă a Marii Camere în raport de secția Curții, a fost percepută ca o postură conservatoare, în sensul că art. 2 sau art. 3 împreună cu art. 14 ar putea fi încălcat sub aspect material doar „dacă este stabilit dincolo de orice dubiu rezonabil că atitudinile rasiste au jucat un rol”.³⁵

Aspectul cheie al cauzei *Nachova* îl regăsim în două poziționări semnificative: pe de o parte, disocierea Marii Camere de abordarea secției Curții pe considerentul că neinvestigarea presupusului motiv rasist al omuciderii nu ar trebui să transfere sarcina probei către stat în ceea ce privește aspectul material al art. 14 coroborat cu art. 2³⁶ iar pe de altă parte, convergența Marii Camere cu Secția Curții pe considerentul că statele au o obligație procedurală de a investiga existența unei posibile legături între atitudinile rasiste și un act de violență. Acest aspect procedural decurge din obligația de a asigura exercitarea dreptului la viață fără discriminare, în temeiul art. 14 împreună cu art. 2.³⁷ Determinările Marii Camere s-au materializat într-un artificiu de „mutare” a indicatorilor de prejudecată, altfel spus, prezumții de discriminare (indicii *prima facie*) din cadrul mecanismului de analiză a discriminării (transferarea sarcinii probei). Acest artificiu transformă investigarea discriminării dintr-un rezultat (demonstrarea motivației rasiste) într-un mijloc (obligația de a demasca motivația). Construcția unui mecanism procedural care se declanșează pe fondul unor informații plauzibile, suficiente pentru a alerta cu privire la posibile conotații rasiste materializează o obligație de diligență în ceea ce privește investigarea motivației discriminatorii.³⁸ În esență, fără a considera că

Petrova explică faptul ca abordarea din *Nachova* presupunea transferarea sarcinii probei și posibilitatea statului reclamat de a răsturna prezumțiile prin evidențierea de date și informații cu privire la organizarea unor operațiuni similare, modul de acțiune și utilizarea armamentului de către agenți în cazuri similare, indiferent de etnia victimelor, și indicii legate de antecedente sau relaționarea agenților cu persoane aparținând minorității rome.

32 *Nachova și alții c. Bulgariei* [MC] (2005), paras. 144-159 (aspect substanțial) și paras. 160-168 (aspect procedural).

33 Kristin Henrard, „The European Court of Human Rights...”, *cit. supra*, 439.

34 Dezideriu Gergely, „Dinamica infracțiunilor de ură,” 69.

35 David Harris, Michael O’Boyle, Ed Bates, Carla Buckley, *Law of the European Convention on Human Rights*, Third Edition, Oxford University Press, Oxford, 2014: 812.

36 *Nachova și alții c. Bulgariei* [MC] (2005), para. 157.

37 *Nachova și alții c. Bulgariei* [MC] (2005), paras. 160-161.

38 *Nachova și alții c. Bulgariei* [MC] (2005), para. 160. Marea Camera achiesează la analiza Camerei în sensul că „obligația statului pârât de a investiga posibilele conotații rasiste ale unui act violent este o obligație de a depune toate eforturile și nu este absolută [...]. Autoritățile trebuie să facă ceea ce este

indicatorii din cauza *Nachova* ar constitui indicii *prima facie*, Marea Cameră a constatat încălcarea art. 14 și art. 2 în raport de omisiunile procedurale ale autorităților de a verifica declarațiile agenților vis-a-vis de romi imediat după utilizarea armelor din dotare, de a interoga martori, în contextul mai larg al prejudecăților societale față de romi, de a clarifica motivele utilizării excesive a armamentului, de a verifica antecedentele agenților în raport de relaționarea ori atitudinile față de romi cât și deficiențele anchetelor care puneau la îndoială obiectivitatea și imparțialitatea anchetatorilor.³⁹ Jurisprudența de încălcare a art. 2, art.3 sau art.8 împreună cu art. 14 în cauzele ce privesc infracțiuni de ură presupun a fi analizate din perspectiva acestei chei de interpretare.

Argumentul lipsei unui probatoriu care să ateste „dincolo de orice dubiu rezonabil” legătura dintre actele de violență induse de agenți ai statului și motivul discriminatoriu a fost preluat de state și îl regăsim nu doar în cauza *Nachova și alții c. Bulgaria*.⁴⁰ Aceasta este articulat explicit, spre exemplu, în *Bekos și Koutropoulos c. Greciei* și *Petropoulou-Tsakiris c. Greciei*, ambele vizând motivația etnică (romi) sau în *Turan Cakir c. Belgiei*, vizând motivația rasistă.⁴¹ Chiar dacă standardul nu este invocat *expressis verbis*, statele marjează pe lipsa demonstrării că originea etnică, rasială sau religia a constituit motivul determinant al actelor imputate,⁴² deopotrivă și în ipoteza în care actele de violență sunt săvârșite preponderent de persoane private sau cu participarea agenților statului.⁴³

Pe linia demarcației dintre latura materială și procedurală a art. 14, Curtea Europeană a acordat o relevanță sporită circumstanțelor care evidențiază indicii de abuz verbal discriminatoriu.⁴⁴ În cauzistica specifică inflației probatorii, acestea includ injurii sau remarci legate de apartenența etnică, în cauze recente precum *Stalovic c. Serbiei* (2026) sau

rezonabil în circumstanțele date pentru a colecta și a asigura probele, să exploreze toate mijloacele practice de descoperire a adevărului și să ia decizii pe deplin motivate, imparțiale și obiective, fără a omite fapte suspecte care pot indica o violență indusă de rasism”.

39 *Nachova și alții c. Bulgaria* [MC] (2005), paras. 163-168 și 114-118.

40 *Nachova și alții c. Bulgaria* (2004), para. 151.

41 *Bekos și Koutropoulos c. Greciei*, 15250/02, 13 decembrie 2005, para. 61; *Petropoulou-Tsakiris c. Greciei*, 44803/04, 6 decembrie 2007, para. 59; *Turan Cakir c. Belgiei*, 44256/06, 10 martie 2009, para. 74.

42 *Stoica c. României*, 42722/02, 4 martie 2008, para. 112; *Lingurar c. României*, 48474/14, 16 aprilie 2019, para. 61; *Yotova c. Bulgaria*, 43606/04, 23 octombrie 2012, para. 103; *Makhashev c. Rusiei*, 20546/07, 31 iulie 2012, para. 127; *Antayev și alții c. Rusiei*, 37966/07, 3 iulie 2014, para. 116; *Makuchyan și Minasyan c. Azerbaidjanului și Ungariei*, 17247/13, 26 mai 2020, para. 207; *Kornilova c. Ucrainei*, 47283/14, 11 februarie 2020, para. 55; *Kuruová și Horváthová c. Slovaciei* 29229/22, 26 martie 2026, paras. 4, 30.

43 *Moldovan și alții c. României* (nr. 2), 41138/98 și 64320/01, 12 iulie 2005, paras. 91, 107, 139. Guvernul a contestat implicarea ofițerilor de poliție în distrugere și incendiere din considerente de origine etnică a victimelor. *Anguelova și Iliev c. Bulgaria*, cererea nr. 55523/00, hotărârea din 26 iulie 2007, 109, 116. Guvernul a contestat atât faptul că ancheta penală ar fi fost influențată de originea etnică a victimelor cât și faptul că actele de violență investigate au fost motivate de originea etnică. *Burlyta și alții c. Ucrainei*, 3289/10, 6 noiembrie 2018, paras. 117, 118, 154. Similar *Fedorchenko și Lozenko c. Ucrainei*, 387/03, 20 septembrie 2012, paras. 40, 61. Guvernul a contestat implicarea ofițerilor în distrugerea sau incendierea caselor pe considerente etnice. *M.B. și alții c. Slovaciei* (nr. 2), 63962/19, 29 iunie 2023, paras. 83, 95. Guvernul a invocat investigațiile interne care au exclus implicarea ofițerilor de poliție în maltratarea unor minori din motive etnice și limbaj rasist. *Membrii Congregației Gldani a Martorilor lui Iehova și alții c. Georgiei*, 71156/01, 3 mai 2007, para. 83. Similar, *Begheluri și alții c. Georgiei*, 28490/02, 7 octombrie 2014, para. 175, 177-178. Guvernul a contestat implicarea agenților de poliție și actele de violență motivate de considerente religioase.

44 *Nachova și alții c. Bulgaria*, (2004), para. 162.

Kuruová și Horváthová c. Slovaciei (2026),⁴⁵ originea rasială, recent în *Koffi c. Bulgariei* (2026),⁴⁶ apartenența religioasă⁴⁷ sau xenofobie în *Ilareva și alții c. Bulgariei* (2025)⁴⁸, proferate de ofițeri sau reprezentanți ai poliției,⁴⁹ procurori⁵⁰ sau instanțe de judecată,⁵¹ sau deopotrivă de persoane private față de victimele actelor de violență.⁵² În unele cazuri, Curtea a cuplat prezența limbajului ofensiv cu circumstanțe mai largi precum climatul de intoleranță față de grupul de care aparține victima la nivel societal, evidențiat în rapoarte internaționale;⁵³ circumstanțe corelative organelor de poliție precum pasivitate și tolerare a actelor de violență ale unor terți față de victime aparținând grupului etnic⁵⁴ sau religios⁵⁵ vizat; circumstanțe corelative incidentelor, precum tensiuni anterioare între autori și victime;⁵⁶ sau circumstanțe indicative de stereotipizare.⁵⁷

În ansamblul lor, aceste circumstanțe au fost plasate de Curte în dimensiunea procedurală a obligației de diligență necesară pentru a „demasca” motivația discriminatorie. Curtea a penalizat autoritățile care omit investigarea⁵⁸, investighează deficitar sau refuză

- 45 Aspecte privind apartenența etnică a romilor în *Nachova* (2004), para. 161; *Bekos și Koutropoulos c. Greciei* (2005), para. 72; *Stoica c. României* (2008) para. 122, 128; *M.B. și alții c. Slovaciei* (nr. 2), 63962/19, 29 iunie 2023, para. 95. Recent în *Stalović c. Serbiei*, 412/22, 27 ianuarie 2026, para. 2, 30 („mamă țigancă”, „grup infrațional”, „femeie albă cu un bărbat de culoare”); *Kuruová și Horváthová v. Slovaciei* 29229/22, 26 martie 2026, para. 4, 30 35 („țigani, degenerați” „gașcă de femei rome”). Aspecte privind apartenența etnică a cecenilor în *Adzhigitova și alții c. Rusiei*, 40165/07 și 2593/08, 22 iunie 2021, para. 277; *Antayev și alții c. Rusiei*, 37966/07, 3 iulie 2014, para. 125; *Makhashev c. Rusiei*, 20546/07, 31 iulie 2012, para. 176.
- 46 *Turan Cakir c. Belgiei* (2009), para. 80. Recent, *Koffi v. Bulgaria*, 95/24, 17 februarie 2026, paras 39, 44, 52.
- 47 *Kornilova c. Ucrainei* (2020), para. 65, 74; *Mikeladze și alții c. Georgiei*, 54217/16, 16 noiembrie 2021, para. 67.
- 48 *Ilareva și alții c. Bulgariei* (2025), paras. 6-18.
- 49 *Petropoulou-Tsakiris c. Greciei* (2007), para. 64; *Stoica c. României* (2008) para.49; *Lingurar c. României* (2019) para.75. Similar, *Stalović c. Serbiei*, (2026), para. 2, 30-35; *Kuruová și Horváthová c. Slovaciei* (2026).
- 50 *Stoica c. României* (2008), para. 121.
- 51 *Moldovan și alții c. României* (nr. 2) (2005), paras. 107-108, para. 111.
- 52 *Moldovan și alții c. României* (nr. 2) (2005), para. 139; *Anguelova și Iliev c. Bulgariei*, 55523/00, 26 iulie 2007, para. 116; *Yotova c. Bulgariei*, 43606/04, 23 octombrie 2012, para.106; *Burlyya și alții c. Ucrainei*, 3289/10, 6 noiembrie 2018, para. 130; *Kornilova c. Ucrainei* (2020), para. 65. *Koffi v. Bulgaria* (2026), para 39.
- 53 Prejudecăți, manifestări de discriminare și violență față de romi în *Nachova și alții c. Bulgariei* (2004), para. 174; *Bekos și Koutropoulos c. Greciei* (2005), para.73; *Anguelova și Iliev c. Bulgariei* (2007) para. 116; *Fedorchenko și Lozenko c. Ucrainei* (2012); para. 68, *Lingurar c. României* (2019) para.76. Prejudecăți și manifestări de violență față de membrii Martorilor lui Iehova în *Begheluri și alții c. Georgiei* (2014), para. 175.
- 54 *Moldovan și alții c. României* (nr. 2) (2005). Similar *Fedorchenko și Lozenko c. Ucrainei* (2012); *Burlyya și alții c. Ucrainei* (2018).
- 55 *Membrii Congregației Gldani a Martorilor lui Iehova și alții c. Georgiei* (2007). Similar, *Begheluri și alții c. Georgiei* (2014).
- 56 Tensiuni și conflicte anterioare între grupuri de persoane bulgare și rome în *Yotova c. Bulgariei* (2012); pregătirea unor măsuri anterioare expulzării forțate ale romilor în *Burlyya și alții c. Ucrainei* (2018).
- 57 Recunoașterea de către suspecți că actele au vizat identificarea unei victime de etnie romă în *Anguelova și Iliev c. Bulgariei* (2007) para. 13, 99, afirmații stereotipe față de romi în documente oficiale în *Petropoulou-Tsakiris c. Greciei* (2007), para. 64-65; *Stoica c. României* (2008) para. 122, 128; *Lingurar c. României* (2019) para.75. Instrucțiuni interne cu privire la intervenția forțelor speciale de poliție atunci când suspecții unei infracțiuni sunt de origine cecenă în *Antayev și alții c. Rusiei* (2014), para.127.
- 58 *Stalović c. Serbiei*, (2026), paras. 5-8. Ancheta penală nu a inclus nicio măsură de audiere cu privire la

să investigheze raportul de cauzalitate între actul material și elementul de discriminare, în special atunci când dispun de indicii plauzibile în acest sens, precum circumstanțele menționate anterior. Este important a preciza că, de regulă, aceste circumstanțe sau indicii nu sunt asimilate de Curte unor prezumții *prima facie* de discriminare de natură a transfera sarcina probei. Cu excepția unor cazuri pe care le prezentăm în finalul analizei curente, Curtea le identifică ca factori ce declanșează obligația procedurală de „verificare” a cauzalității cu elementul suspect (criteriul discriminatoriu).⁵⁹ În acest context, încălcarea laturii procedurale în cazurile de inflație probatorie a vizat omiterea unui cumul de elemente precum afirmații, remarci sau injurii discriminatorii invocate de victime⁶⁰, poziția autorilor faptelor,⁶¹ coroborarea cu declarațiile martorilor și contextul general, antecedentele autorilor în raport de implicarea în incidente sau acuzații similare, manifestarea unor atitudini discriminatorii în trecut,⁶² aderarea sau simpatizarea unor grupuri sau ideologii rasiste⁶³, maniera disproporționată de acțiune în relaționarea cu victima sau victimele,⁶⁴ suprapunerea ori asocierea mai multor motive în săvârșirea faptelor.⁶⁵

Această schimbare de paradigmă indică faptul că „standardul probei dincolo de orice dubiu rezonabil” rămâne bariera principală pentru latura materială a art. 14, însă aceasta este contrabalansată la nivel procedural de o obligație de diligență. Cu alte cuvinte, constatarea încălcării procedurale devine instrumentul principal prin care CEDO sancționează pasivitatea statelor în a „demasca” motivația discriminare. Totuși, investigația în plan intern presupune o obligație de mijloace, nu de rezultat, fapt ce permite apariția unor riscuri în examinare prin izolarea actelor materiale ale infracțiunilor de contextul intoleranței sau prejudecăților. Această ipoteză ne conduce spre analiza celui de-al doilea impediment: decuplarea faptelor de elementul de discriminare.

4.4. Decuplarea faptelor de motive discriminatorii

În cazurile în care se nuanțează separarea actelor materiale de atitudini discriminatorii, impedimentul de decuplare nu este evident, *de plano*. Acesta rezultă, mai degrabă, din argumentația statelor că procedurile de investigare au disociat motivația discriminatorie ca rezultat al administrării probelor sau lipsei acestora, cu alte cuvinte, din cauza unor motive obiective și nu a deficiențelor de anchetare. Spre exemplu, în *Abdu c. Bulgariei*

abuzurile verbale rasiste. *Kuruová și Horváthová c. Slovaciei* (2026), paras. 7-11, 30. Ancheta penală a inclus inițial audierea mai multor martori și măsuri de identificare a ofițerilor de poliție însă a fost ulterior suspendată. Referințele la apartenența etnică consemnate în actele de reținere a victimelor de către poliție nu au fost examinate.

59 *Nachova și alții c. Bulgariei* (2005), paras. 163-164,

60 *Stalović c. Serbiei*, (2026), para. 33-3; *Kuruová și Horváthová v. Slovakia* (2026), paras. 4, 30.

61 *Angelova și Iliev c. Bulgariei*, 55523/00, 26 iulie 2007, para. 116.

62 *Bekos și Koutropoulos c. Greciei* (2005), para. 74; *Petropoulou-Tsakiris c. Greciei* (2007), para. 64.

63 *Yotova c. Bulgariei* (2012) para 110.

64 *Makhashev c. Rusiei*, (2012), paras.142, 144, *Burlyta și alții c. Ucrainei* (2018), para. 130.

65 Incendierea caselor legate de trafic de droguri și apartenența etnică a romilor în *Fedorchenko și Lozenko c. Ucrainei* (2012), paras. 68-69, apartenența etnică și căsătoria unei persoane nerome cu o persoană de etnie romă în *Stalović c. Serbiei*, (2026), paras. 27, 31; „apariția bruscă a ostilității” și considerente de natură religioasă în *Kornilova c. Ucrainei* (2020), paras. 74-75.

și *Balázs c. Ungariei*, focalizarea asupra stabilirii cauzelor *actus reus* a violențelor a determinat imposibilitatea stabilirii exclusive a motivației rasiste pe fondul aplicării standardului „dincolo de orice dubiu rezonabil”.⁶⁶ În *Šečić c. Croației și Kreyndlin și alții c. Rusiei*, insuficiența informațiilor din partea victimei sau a martorilor a condus la imposibilitatea identificării autorilor și stabilirea motivației etnice sau xenofobe.⁶⁷ În *M.F. c. Ungariei* sau *Škorjanec c. Croației*, actele materiale de violență fie nu s-au produs iar motivația etnică a rămas irelevantă, fie violențele s-au produs doar circumstanțial, afectând victima „colateral”.⁶⁸ În raport de aceste poziționări ale statelor, Curtea s-a raportat prevalent la obligația de a investiga a actelor de violență cu accent pe identificarea sau „demascarea” oricărui potențial motiv discriminatoriu, în perspectiva naturii specifice a infracțiunilor de ură.

Acest aspect presupune realizarea unei investigații eficiente, prompte și imparțiale,⁶⁹ identificarea, asigurarea și administrarea tuturor probelor, fără a omite fapte suspecte care pot indica motivația rasistă.⁷⁰ În esență, Curtea penalizează practica prin care actele de violență motivate de ură sunt abordate ca infracțiuni de drept comun, deoarece decuplează indicatorii circumstanțiali. Un exemplu este ignorarea apartenenței agresorilor la grupuri extremiste. În *Šečić*, Curtea a considerat inacceptabil ca investigația să stagneze timp de șapte ani, fără a dispune alte măsuri suplimentare de interogare și obținere de informații, deși poliția a considerat că actele împotriva victimei de etnie romă au fost comise de un grup ”skinheads”.⁷¹ Similar în *Abdu*, deși poliția a descris suspectii actelor de violență față de persoana sudaneză de culoare, ca fiind ”skinheads” cunoscuți pentru promovarea ideologiilor extremiste, procurorii nu au anchetat minuțios acest aspect.⁷² În *Kreyndlin*, probele depuse de victime, inclusiv înregistrările video cu privire la natura xenofobă a actelor de violență au fost ignorate, în condițiile neidentificării autorilor după patru ani de la incidente⁷³.

Un alt aspect vizează penalizarea aplicării unor criterii excesive care decuplează motivația și elementele circumstanțiale ale actelor. În *Škorjanec*, Curtea a penalizat anchetarea actelor de violență din motive rasiste strict în privința partenerului de etnie romă dar nu și a partenerii nerome care a suferit agresiuni fizice în contextul aceluiași incident (discriminare prin asociere). În *Balázs* a penalizat fixarea anchetei pe identificarea rolului „exclusiv” al motivației rasiste, deși motivele actelor de violență pot fi simultane sau suprapuse (mixte-situaționale și rasiste) iar în *M.F.* a penalizat omisiunea examinării motivației rasiste, în ciuda indiciilor, ceea ce a condus la

66 *Abdu c. Bulgariei*, 26827/08, 11 martie 2014, para. 49; *Balázs c. Ungariei*, 1553/12, 20 octombrie 2015, para. 69.

67 *Šečić c. Croației*, 40116/02, 31 mai 2007, para. 64; *Kreyndlin și alții c. Rusiei*, 31033/17, 8 iunie 2021, para. 58.

68 *M.F. c. Ungariei*, 45855/12, 31 octombrie 2017, para. 63; *Škorjanec c. Croației*, 25536/14, 28 martie 2017, para. 51.

69 *Balázs c. Ungariei* (2015), paras. 52-53.

70 *Škorjanec c. Croației* (2017), para. 57.

71 *Šečić c. Croației* (2007), paras. 56, 68-69.

72 *Abdu c. Bulgariei* (2014), para. 49.

73 *Kreyndlin și alții c. Rusiei* (2021), para. 58.

„încălcarea” procedurală a art. 14.⁷⁴

Aceste tipuri de deficiențe, care variază de la neinvestigarea indiciilor de abuz verbal indicate de victime la ignorarea profilului ideologic al autorilor sau a circumstanțelor de la momentul săvârșirii actelor și imediat după săvârșirea lor, conduc la decuplare și, în același timp, evidențiază un impediment subsecvent: validarea formală a investigațiilor. În această ipoteză, eșecul nu derivă neapărat din izolarea motivației, cât din caracterul standard al anchetei care, deși îndeplinește cerința de declanșare, grevează „demascarea” specifică a discriminării.

4.5. Validarea formală a investigațiilor

Cazurile clasificate în cadrul acestui impediment au în comun argumentul validității investigațiilor interne, atât sub aspectul diligenței cât și al rezultatului. Caracterul prompt al anchetelor deschise imediat după săvârșirea actelor imputate constituie un prim punct de reper în poziția statelor, în care măsurile investigative sunt demarate și persoanele implicate audiate.⁷⁵ Un punct subsecvent îl constituie axarea anchetelor prevalent pe actele materiale de vătămare fizică, psihică, amenințări, violare de domiciliu sau omucidere,⁷⁶ încadrarea faptelor în cadrul unor categorii generice de infracțiuni precum acte de huliganism sau hărțuire,⁷⁷ reîncadrarea faptelor ca dispute de vecinătate sau conflicte interpersonale,⁷⁸ sau reacții de indignare civică.⁷⁹ Aceste abordări investigative se bazează, de regulă, pe conformitatea cu standardele procedurale administrative la nivel național și probatorii necesare atingerii pragului de certitudine în materia penală, atribuirea actelor materiale unor cauze străine de atitudini discriminatorii prin care se diluează sau se elimină motivația discriminatorie, ca element specific al infracțiunii de ură.

Validarea respectiv invalidarea acestor argumente investigative în jurisprudența de „încălcare” a art. 14, este realizată pe baza unui filtru care presupune că obligațiile procedurale de anchetă eficientă se aplică deopotrivă actelor de violență comise de agenți ai statului cât și persoane private, și implică acțiuni de diligență corelative circumstanțelor și naturii infracțiunii de violență. Ca atare, ancheta trebuie să aibă potențialul efectiv de a stabili faptele, identifica și, ulterior, conduce la pedepsirea celor responsabili. Presupune măsuri rezonabile pentru a asigura probele referitoare la incidentul în cauză, examinarea locului faptei, conservarea probelor, declarații ale martorilor, probe criminalistice, fără a

74 *Škorjanec c. Croației* (2017), para. 66, 70; *Balázs c. Ungariei* (2015), para. 75; *M.F. c. Ungariei* (2017), para.76.

75 *Abdu c. Bulgariei* (2014), para. 32, *Kornilova c. Ucrainei*, 47283/14, 12 noiembrie 2020, para. 55; *Zagubnya și Tabachkova c. Ucrainei*, 60977/14, 12 noiembrie 2020, para. 45; *Koffi c. Bulgariei* 95/24, 17 februarie 2026, paras. 184, 199; *Lakatošová și Lakatoš c. Slovaciei* 655/16, 20 septembrie 2018, para. 69; *R.B. c. Ungariei* 64602/12, 12 aprilie 2016, paras. 71-72; *Memedov c. Macedoniei de Nord*, 31016/17, 24 iunie 2021, para. 44.

76 *Kreynldin și alții c. Rusiei* (2023), para.51; *Lakatošová și Lakatoš c. Slovaciei* (2018), para.69.

77 *Uzu c. Ucrainei*, 7164/18, 21 noiembrie 2024, para.16, *R.B. c. Ungariei* (2016), para.72.

78 *Alkovic c. Muntenegrului*, 66895/10, 5 decembrie 2017, para.56; *Cobzaru c. României*, 48254/99, 26 iulie 2007, para.58; *Kornilova c. Ucrainei* (2020), para.56; *Zagubnya și Tabachkova c. Ucrainei* (2020), para.46.

79 *Paketova și alții c. Bulgariei*, 17808/19, 36972/19, 4 octombrie 2022, para.137; *Burlya și alții c. Ucrainei* (2018), para.117.

omite fapte suspecte care ar putea indica violența motivată rasial⁸⁰. Concluziile anchetelor nu trebuie să se fundamenteze pe concluzii premature sau nefondate, trebuie să fie deplin motivate, imparțiale și obiective.⁸¹ În optica Curții, deficiențele anchetelor care, în ansamblul lor, subminează capacitatea de a stabili faptele sau identitatea persoanelor responsabile⁸² precum și cele care tratează pe picior de egalitate actele de violență cu motivație discriminatorie cu cele care nu au astfel de conotații, ignorând natura specifică a acestora, riscă să încalce aceste standarde.⁸³

Din perspectiva acestor filtre, Curtea a penalizat deficiențe de procedură care au subminat potențialul de a stabili faptele sau identitatea autorilor. În *Koffi c. Bulgariei*, deficiențele de investigare a actelor de agresiune rasială, precum caracterul incomplet al acestora, a fost constatat chiar de instanțele naționale.⁸⁴ În *Paketova*, organele de anchetă au admis că victimele de etnie romă au părăsit domiciliul sub presiunea amenințării unor grupuri de persoane private dar nu au depus eforturi susținute pentru a identifica suspectii.⁸⁵ În *Király și Dömötör* anchetele nu au identificat decât parțial autorii, iar în raport de amploarea manifestărilor împotriva romilor, doar un număr restrâns de anchete au condus la măsuri sancționatorii.⁸⁶ În *Alkovic*, procurorii au omis să ancheteze toate aspectele invocate de victimă din considerente de religie și apartenență etnică, inclusiv un incident care a implicat utilizarea unei arme de foc.⁸⁷ În *Uzu*, investigația actelor motivate de rasism a fost caracterizată de latență, deși autorul fusese recunoscut de victimă, iar o expertiză lingvistică relevantă a fost dispusă după aproape trei ani de la incidente.⁸⁸ Neglijența în conservarea probelor sau cercetarea sumară la fața locului, fără a ridica probe balistice a condus la deficiențe procedurale sancționate de Curte, în contextul art. 14.⁸⁹

Anchetarea actelor de violență suspectate de motive discriminatorii cu ignorarea indiciilor plauzibile este invalidată într-o manieră constantă în jurisprudența Curții. Este cazul omiterii complete a declarațiilor victimelor cu privire la abuzuri rasiste, xenofobe sau religioase, în *Memedov c. Macedoniei de Nord*, *Kreyndlin c. Rusiei* sau *Kornilova c. Ucrainei*, *Mikeladze și alții c. Georgiei*.⁹⁰ Similar, neconsiderarea recunoașterii parțiale

80 *Koffi c. Bulgariei* (2026), para. 161-164.

81 *Ibid.*, para. 163-164.

82 *Ibid.*, para. 163. Curtea citează *Membrii Congregației Gldani a Martorilor lui Iehova și alții c. Georgiei*, nr. 71156/01, 3 mai 2007, para. 97, *Mustafa Tunç și Fecire Tunç c. Turciei* [GC], 24014/05, 14 aprilie 2015, para. 172, *Armani Da Silva c. Regatului Unit* [GC], 5878/08, 30 martie 2016, para. 233, *Bouyid c. Belgiei* [MC], 23380/09, 28 septembrie 2015, para. 123.

83 *Ibid.*, para. 164. Curtea citează *Nachova și alții împotriva Bulgariei* [MC], (2005), para. 160, *Identoba și alții c. Georgiei*, 73235/12, 12 mai 2015, para. 67.

84 *Koffi c. Bulgariei* (2026), para. 190.

85 *Paketova și alții c. Bulgariei* (2022), para. 156.

86 *Király și Dömötör c. Ungariei*, 10851/13, 17 ianuarie 2017, paras. 71, 77, 79.

87 *Alkovic c. Muntenegrului* (2017), para. 70.

88 *Uzu c. Ucrainei* (2024), paras. 21, 23-24.

89 *Koffi c. Bulgariei* (2026), paras. 184-187. Poliția nu a reușit să securizeze probele imediat după actele de violență și să identifice martorii prezenți. *Alković c. Muntenegru* (2017), para. 71. Simpla fotografiere la fața locului nu a fost urmată de ale măsuri investigatorii.

90 *Kreyndlin și alții c. Rusiei* (2023), para. 58. În ciuda indiciilor cu privire la insulte și mesaje xenofobe anchetatorii nu au acordat nicio importanță acestor aspecte considerând că în lipsa identificării autorilor motivația nu poate fi stabilită. *Memedov c. Macedoniei de Nord* (2021) para. 48. Acuzațiile de abuzuri verbale rasiste nu au fost examinate de procurori iar martorii la incidente nu au fost audiați, fără a se

sau implicite a prejudecăților religioase ale autorului în *Zagubnya*⁹¹ sau acțiunile anti-romi ale autorului anterior omuciderii în *Lakatošová*,⁹² desconsiderarea limbajului discriminatoriu folosit în timpul incidentelor, în *Abdu c. Bulgariei* („negri împuțiti, ce căutați aici?”), *R.B. contra Ungariei* („blestemați de țigani împuțiti,” „vopsim casa cu sângele vostru”), *Kuruová și Horváthová c. Slovaciei* („țigani degenerați”), *Uzu c. Ucrainei* („maimuță, vrei banane?”).⁹³

În cauzele ce privesc agenții statului sau autoritățile de investigare, *Cobzaru, Ciorcan și alții*, Curtea a penalizat omisiunea examinării simultane a circumstanțelor individuale, posibile antecedente în raport de fapte similare (utilizarea disproporționată a forței sau armamentului din dotare, acuzații anterioare legate de intoleranță), a circumstanțelor operațiunii (utilizarea disproporționată a armelor într-un cartier de romi, necesitatea intervenției forțelor de poliție speciale), și a circumstanțelor generale, gradul ridicat de prejudecăți și ostilitate în societate, incidente frecvente de abuz a poliției sau hotărâri de condamnare în cazuri similare pronunțate de CEDO.⁹⁴

Un ultim aspect specific acestei categorii de cazuri vizează concluziile anchetei care disociază natura specifică a actelor suspectate de motive discriminatorii. În primul rând, Curtea critică „plasarea” acestor infracțiuni în limitele normei de drept comun prin încadrarea sau reîncadrarea în categorii generice precum „huliganism,” „agresiuni,” sau „hărțuire”, atunci când se omite dimensiunea discriminatorie a motivației.⁹⁵ Similar, Curtea critică omisiunea unui răspuns deplin motivat, imparțial și obiectiv cu privire la raportul de cauzalitate cu atitudinile discriminatorii invocate de victime⁹⁶ sau omiterea motivațiilor mixte, influențate atât de factori situaționali, cât și de atitudini discriminatorii⁹⁷.

oferi explicații. *Kornilova c. Ucrainei* (2020), para. 74. Anchetatorii au ignorat termenii folosiți de autor față de victimă, deși aceștia constituiau indicii cu privire la posibile prejudecăți religioase. *Mikeladze și alții c. Georgiei* (2021), para. 67. Ancheta penală a omis examinarea limbajului derogatoriu din motive religioase iar procurorii au investigat doar aspectele legate de agresiunea fizică, fără să audieze martorii sau victimele.

91 *Zagubnya și Tabachkova c. Ucrainei* (2020), para. 60. Autorul a admis că e probabil ca actele sale să fi fost motivate de opoziția sa față de Martorii lui Iehova, însă declarația nu a fost luată în considerare în anchetă.

92 *Lakatošová și Lakatoš c. Slovaciei* (2018), para. 86. Investigatorii au omis să extindă examinarea legată de atitudini violente față de romi ale autorului anterior actelor sale prin care a ucis persoane de etnie romă, aspect indicat și în expertiza sa psihologică.

93 *Abdu c. Bulgariei* (2014), para.7; *R.B. contra Ungariei* (2016), para. 10; *Kuruová și Horváthová c. Slovaciei* (2026), para. 4, 30; *Uzu c. Ucrainei* (2024), para. 2.

94 *Cobzaru c. României*, 48254/99, 26 iulie 2007, para.97-100, *Ciorcan și alții c. României*, 29414/09, 44841/09, 27 aprilie 2015, para 164-166. Similar, *Abdu c. Bulgariei*, para 52. Curtea ia act de rapoartele internaționale și europene care subliniază deficiențele de anchetare a infracțiunilor motivate rasial în sistemul judiciar bulgar.

95 *Koffi c. Bulgariei* (2026), para. 191, *Zagubnya și Tabachkova c. Ucrainei* (2020), para 59; *R.B. c. Ungariei* (2016), para. 87, 89, *Allouche c. Franței* (2023), para. 57, 63. *Kornilova c. Ucrainei* (2020), para. 73, 75. În *Kornilova* se utilizează formula abstractă „ostilitatea apărută brusc” și lipsa unei explicații clare cu privire la motivația religioasă.

96 *Lakatošová și Lakatoš c. Slovaciei* (2018), para. 96. Procurorii nu au explicat dacă fapta a fost sau nu motivată rasial sau etnic. *R.R și R.D. c. Slovaciei*, 20649/18, 1 septembrie 2020, para. 205. Aspectele legate de motivația rasistă a planificării operațiunii de poliție nu au fost examinate de anchetatori. *Ciorcan și alții c. României* (2015), para. 165-166. Ancheta nu a clarificat necesitatea utilizării armamentului în cartierul romilor și intervenția forțelor speciale. *Zagubnya c. Ucrainei* (2020), para 58. Lipsa unui răspuns cu privire la un motiv coerent pentru respingerea motivației religioase a actelor imputate.

97 *Lakatošová și Lakatoš c. Slovaciei* (2018), para.87, *Kornilova c. Ucrainei* (2020), para 77.

4.6. Explicații alternative sau neutre

De la „deficiențe de investigare” identificate în jurisprudența de „încălcare” ne îndreptăm atenția spre recursul statelor la explicații alternative. În cadrul acestei clasificări, argumentele de validare a etapelor procedurale se suprapun cu justificarea actelor prin motive aparent neutre. Statele invocă faptul că operațiunile poliției în anumite comunități sau în raport de persoane cu o anumită origine rasială, etnică sau religioasă sunt bazate pe motive de siguranță publică. În *Boacă c. României* intervențiile au fost declanșate pentru a restabili ordinea publică ca urmare a unor altercații între persoane private,⁹⁸ în *Georgian Muslim Relations c. Georgiei* au vizat prevenirea confruntărilor cu ocazia unor proteste care ar fi avut legătură cu disturbarea liniștii publice.⁹⁹ În *Lingurar* operațiunile au fost inițiate în contextul unor măsuri generale de combatere a infracționalității forestiere.¹⁰⁰ Măsuri similare au vizat prevenirea traficului sau prostituției într-un anumit cartier,¹⁰¹ prevenirea faptelor anti-sociale în zone de gară,¹⁰² tren,¹⁰³ trecere a frontierei¹⁰⁴ sau parte a controalelor aleatorii a actelor de identitate.¹⁰⁵ Statele invocă frecvent inclusiv motive legate de conduita victimei¹⁰⁶ care justifică o acțiune sau un răspuns instituțional proporțional. Este vorba de suspiciunea deținerii de armă în *Virabyan*,¹⁰⁷ de comitere a unor infracțiuni în *Lingurar*,¹⁰⁸ opunerea la arestare în *Panayotopoulos*,¹⁰⁹ comportamentul agresiv în *Grigoryan c. Ucrainei*¹¹⁰ sau conduita necooperantă a victimei în *Milanovic*.¹¹¹

În fața acestor explicații neutre a căror plauzibilitate este legată de necesitatea operativă și legitimitatea siguranței și ordinii publice, Curtea interpune pe latura procedurală a art. 14 împreună cu art. 3 și art. 8 distincția critică între actele care sunt motivate de discriminare și cele care nu au o asemenea motivație, și obligația deoalării legăturii cauzale discriminatorii. În contextul persistenței invocării actelor de agresiune fizică, insulte sau abuzuri verbale rasiste, etnice sau religioase în cadrul procedurilor naționale, Curtea a individualizat caracterul *pro forma* al anchetelor, lipsite de eforturi credibile pentru identificarea suspectilor sau subiectivismul.¹¹² În consecință a sancționat anchetele cu durată excesivă în care nu s-au dispus măsuri efective de identificare a autorilor sau

98 *Boacă și alții c. României*, nr. 40356/11, 12 ianuarie 2016, para. 95.

99 *Georgian Muslim Relations c. Georgiei*, nr. 57953/14, 23 noiembrie 2023, para. 74.

100 *Lingurar c. României*, 48474/14, 16 aprilie 2019, para. 59.

101 *B.S. c. Spaniei*, 47159/08, 24 iulie 2012, paras. 32, 51.

102 *Wa Baile c. Elveției*, 43868/18, 20 februarie 2024, para. 112.

103 *Basu v. Germany*, 215/19, 18 octombrie 2022, para. 30.

104 *Memedova și alții c. Macedoniei de Nord*, 42429/18, 11 mai 2023, para. 84.

105 *Seydi și alții c. Franței*, 35844/17, 26 iunie 2025, paras. 3-15.

106 *Wa Baile c. Elveției*, (2024), para. 112.

107 *Virabyan c. Armeniei*, 40042/05, 2 octombrie 2012, para. 196.

108 *Lingurar și alții c. României*, 66645/09, 16 aprilie 2018, para. 112.

109 *Panayotopoulos și alții c. Greciei*, 44758/20, 21 ianuarie 2025, para. 142.

110 *Grigoryan și Sergeyeva c. Ucrainei*, 63409/07, 2 martie 2017, para. 88. Similar, *Seydi și alții împotriva Franței*, (2025), para 79 (acte de violență în contextul interacțiunii poliției cu victima)

111 *Milanović c. Serbiei*, 44614/07, 14 decembrie 2010, paras. 81, 100. Similar, *Memedov c. Macedoniei de Nord*, para 44 (victima a părăsit țara) sau *Alković c. Muntenegrului* (§56) (relații disfuncționale).

112 Dubii ale anchetatorilor cu privire la victimă din perspectiva convingerilor religioase ale acesteia. *Milanović c. Serbiei* (2010), para 99.

potențiali martori,¹¹³ nu s-au depus eforturi tehnice pentru a obține probe materiale sau expertize în vederea identificării suspectilor,¹¹⁴ audierile au vizat ofițeri care nu au participat la incidente, în detrimentul celor implicați direct.¹¹⁵ Ignorarea circumstanțelor și a abuzurilor verbale proferate de agenți ai statului sau persoane private ori neinvestigarea detaliată a acestora constituie un indicator relevant pentru Curte, în contextul art. 14. Este cazul anchetelor care nu au examinat declarațiile victimelor sau ale martorilor¹¹⁶ cu privire la injurii rasiste, xenofobe sau religioase,¹¹⁷ au ignorat circumstanțele societale sau rapoarte internaționale care atestă ostilitatea, incidente rasiste sau xenofobe ale poliției.¹¹⁸ Atunci când motivația rasistă a fost investigată în mod formal, Curtea a penalizat lipsa unor justificări obiective și rezonabile pentru stabilirea clară a disocierii dintre actele materiale (utilizarea excesivă a forței, necesitatea intervenției forțelor speciale de poliție, „pericolul” prezentat de victimă în lipsa probelor) și motivație (apartenența etnică, rasială),¹¹⁹ omisiunea de a examina antecedente potențial rasiste ale agenților de poliție¹²⁰ sau examinarea în detaliu a unor ipoteze de lucru bazate pe compoziția etnică a populației și comportamente infracționale, în planificarea operațiunilor.¹²¹

5. În loc de concluzii: excepționalismul laturii substanțiale

Sanționarea per ansamblu, de către CEDO, a pasivității investigative sau formalismului anchetelor, a decuplării de motivația discriminatorie și explicațiilor neutre se realizează, de principiu, pe baza examinării unor „informații plauzibile, suficiente pentru a alerta asupra necesității de a efectua o verificare inițială și, în funcție de rezultat, o investigație privind posibile motive rasiste”¹²² (n.b. etnice, religioase). Așa cum arătam anterior, Curtea a realizat un artificiu derivat din obligațiile de investigare a agresiunilor fizice, psihice sau omuciderii, sub incidența art. 2 și art. 3 și, ulterior, art. 8 prin care a transferat aceste sarcini în contextul art. 14. Se ridică întrebarea în ce condiții

113 Ibid., para 99; *Georgian Muslim Relations c. Georgiei*, (2023), paras. 90, 93, 99. *Mikeladze și alții c. Georgiei* (2021), paras. 67, 68.

114 *Ilareva și alții c. Bulgariei* (2025), paras. 136, 143-144; *Panayotopoulos și alții c. Greciei* (2025), para. 158.

115 *Virabyan c. Armeniei* (2012), para. 224; *Grigoryan și Sergeyeva c. Ucrainei* (2017), para. 95; *B.S. c. Spaniei* (2012), para 43.

116 Refuzul de a investiga alegațiile de profilare rasială, de a lua în considerare probele sau de a audia martori. *Basu v. Germany* (2022), para 37-38.

117 *Panayotopoulos și alții c. Greciei* (2025), para. 158, 160; *Grigoryan și Sergeyeva c. Ucrainei* (2017), para. 95; *Ilareva și alții c. Bulgariei* (2025), paras. 138, 141; *Georgian Muslim Relations c. Georgiei*, (2023), paras. 90, 93; *B.S. c. Spaniei* (2012), para 61.

118 *Boacă și alții c. României* (2016), para. 108; *Grigoryan și Sergeyeva c. Ucrainei* (2017), para 97; *Lingurar și alții c. României* (2018), para. 119; *Lingurar c. României* (2019), para. 80.

119 *Panayotopoulos și alții c. Greciei* (2025), para 160; *Lingurar și alții c. României* (2018), para. 120-121, *Boacă și alții c. României* (2016), para. 107.

120 Implicare în incidente similare, dacă au fost acuzați de manifestarea unor prejudecăți, modul de îndeplinire a atribuțiilor în relația cu persoane aparținând unor minorități etnice. *Panayotopoulos și alții c. Greciei* (2025), para 160.

121 *Lingurar c. României* (2019), paras. 79-80.

122 *Panayotopoulos și alții c. Greciei* (2025), para. 158.

„inflația probatorie” ca impediment în demonstrarea motivației discriminatorii poate fi depășit de manieră a permite Curții să „*ceară statului pârât să răstoarne o prezumție de discriminare și, în cazul în care acesta nu reușește să facă acest lucru, să constate, pe această bază, o încălcare a articolului 14 din Convenție*”.¹²³

Analiza cazurilor din prezenta cercetare axată pe aplicarea articolului 14 din Convenție, care include setul de date nr. 1 (82 hotărâri cu „neîncălcarea”) și setul de date nr. 2 (54 de hotărâri cu „încălcarea”)¹²⁴ relevă faptul că mecanismul transferării sarcinii probei specific discriminării, sub aspect material, este angrenat *expressis verbis* de Curte într-un număr extrem de limitat de cazuri care privesc acte de agresiuni fizice și psihice motivate de origine rasială,¹²⁵ etnică¹²⁶ sau religioasă¹²⁷ și rezultă în încălcarea art. 14.¹²⁸

Această concluzie este determinată în măsura în care un cumul de circumstanțe și indicatori se manifestă și se probează simultan: limbajul ofensiv și injuriile cu conotație discriminatorie, atunci când este necontestat de autorități;¹²⁹ stereotipizarea rezultată din declarații ale agenților statului, anchetatorilor sau procurorilor, consemnate în documente de stat;¹³⁰ pasivitatea, achiesarea sau refuzul autorităților de a proteja victimele actelor de agresiune fizică și psihică în legătură directă cu apartenența acestora;¹³¹ acțiunile

123 *Makuchyan și Minasyan c. Azerbaidjanului și Ungariei* (2020), para. 212.

124 Prezenta analiză nu examinează 46 de cazuri care vizează acte de violență motivate de orientare sexuală, gen, sex sau dizabilitate și fac obiectul unei cercetări ulterioare.

125 Cazuri privind criteriul de apartenență romă în *Stoica c. României* (2008); *Burlya și alții c. Ucrainei* (2018); *Lingurar c. României* (2019); *Stalović v. Serbia* (2026).

126 Apartenența cecenă în *Makhashev c. Rusiei* (2012); *Antayev și alții c. Rusiei* (2014). Apartenența armeană în *Makuchyan și Minasyan c. Azerbaidjanului și Ungariei* (2020) și apartenența avară în *Adzhigitova și alții c. Rusiei* (2021).

127 *Membrii Congregației Gldani a Martorilor lui Iehova și alții c. Georgiei* (2007), *Begheluri și alții c. Georgiei* (2014)

128 Acest mecanism de analiză ce implică prezumții prima facie de discriminare și transferarea sarcinii probei către stat îl regăsim în cauzele disociate de acte de violență, care privesc profilarea etnică (romi) sub aspectul planificării unei operațiuni de poliție în *Lingurar c. României* (2019), profilarea de către poliția de frontieră în *Memedova și alții c. Macedoniei de Nord* (2023), și profilarea rasială (culoare) pe baza controalelor selective ale poliției în *Wa Baile c. Elveției* (2024), *Seydi și alții c. Franței* (2025).

129 *Stoica c. României*, para. 128. Insulte anterior actelor de agresiune: „ești țigan sau român”. *Burlya și alții c. Ucrainei*, paras. 9-10. „Toată lumea știe că răspândirea dependenței de droguri, ..., este vina lor. ... banditism și alte [forme de criminalitate]...”; „susțină decizia adunării locuitorilor satului de a expulza țiganii din sat” *Stalović c. Serbiei*, para. 2. În timpul actelor de agresiune: „măta de țigan”, „femeie albă cu un negru”, *Makhashev c. Rusiei*, para. 17, 9, 24; „cecenilor nenorociți, acum o să vă dăm dracului!”. Similar, *Antayev și alții c. Rusiei*, paras. 12, 15, 30. Insulte etnice față de avari în *Adzhigitova și alții c. Rusiei*, paras. 19, 45, 52, 273, *Membrii Congregației Gldani a Martorilor lui Iehova și alții c. Georgiei* (2007), para. 28: „dacă aș fi în locul agresorilor, le-aș fi făcut mai rău Martorilor lui Iehova”.

130 Raportul poliției referitor la comportament „pur țigănesc” sau considerarea de către procuror doar a declarațiilor polițiștilor în detrimentul persoanelor de etnie romă, în *Stoica c. României*, paras. 121, 122, 128. Planul poliției prin care infraționalitatea și comportamentele anti-sociale sunt asociate cu apartenența etnică în *Lingurar c. României*, paras. 37, 75. Instrucțiuni interne ale poliției de a trata suspexii de origine cecenă într-o manieră particulară în *Antayev și alții c. Rusiei*, para. 127. Declarația oficială a investigatorului care a recunoscut că, fiind ortodox, nu poate fi imparțial față de Martorii lui Iehova: *Membrii Congregației Gldani și alții c. Georgiei*, para. 44.

131 Pasivitatea poliției de a interveni pentru a opri protestele împotriva persoanelor de etnie romă, de a opri distrugerea caselor și forțarea părăsirii acestora în *Burlya și alții c. Ucrainei*, paras. 132, 134. Refuzul poliției de a interveni prompt pentru a proteja adulții și copii de violența atacatorilor și de a proteja adunările Martorilor lui Iehova în *Membrii Congregației Gldani și alții c. Georgiei*, paras. 140, 141 și *Begheluri și alții c. Georgiei*, para. 174. Refuzul poliției și instanțelor de a lua în considerare plângerile

autorităților determinate preponderent de caracteristicile grupului de care aparțin victimele.¹³² Pe fondul unor asemenea tipuri de circumstanțe intercalate (prezumții *prima facie*), lipsa unor justificări obiective din partea statului conduce la constatarea că originea rasială, etnică sau religia a constituit factorul cauzal al actelor imputate, contrar art. 14, sub aspect material.¹³³

Revenind la analiza de ansamblu a cazurilor în care Curtea constată „încălcarea,” și întrebările cercetării, este evident că instanța europeană și-a clarificat poziția în raport de standardul probelor „dincolo de orice dubiu rezonabil” prin nuanțarea faptului că scopul său nu este acela de a se substitui unei instanțe naționale sau de a aplica reguli procedurale specifice normelor penale. Pe acest fond, Curtea a flexibilizat abordarea sa cu privire la considerarea tuturor circumstanțelor care pot determina prezumții „suficient de solide, clare și concordante” (*prima facie*) pentru a transfera sarcina probei. Însă această flexibilizare nu conferă o soluție deplină în atenuarea asimetriei dintre victime și state în administrarea mijloacelor probatorii cu privire la discriminare.

Analiza curentă confirmă ipoteza de cercetare corelativă primei întrebări (standardul probei se ajustează?). În prezența unor informații plauzibile, Curtea examinează conformarea cu obligația de a investiga motivația discriminatorie, ceea ce mută analiza dinspre latura materială a discriminării înspre latura procedurală a demascării motivației. Această abordare este evidentă în *Kuruová și Horváthová c. Slovaciei*, cea mai recentă hotărâre a Curții în care mențiunile cu privire la originea etnică în documentele poliției cuplate cu declarațiile victimelor referitor la abuzuri verbale rasiste constituie „informații plauzibile, suficiente pentru a alerta cu privire la necesitatea efectuării unei anchete privind posibile conotații rasiste ale actelor de agresiune fizică”.¹³⁴

Ipoteza de lucru legată de întrebarea subsecventă (analiza indicatorilor este procedurală?) este confirmată, în sensul că instanța europeană penalizează practica prin care infracțiunile motivate de ură sunt abordate ca simple infracțiuni de drept comun. Acest proces se realizează prin decuplare, neinvestigarea indiciilor, ignorarea profilului ideologic al autorilor sau a circumstanțelor de la momentul săvârșirii actelor și imediat după săvârșirea lor. *Koffi c. Bulgariei* este sugestiv, Curtea concluzionând că „nu s-au depus eforturi specifice pentru a investiga dacă motivația discriminatorie (n.b. culoarea pielii) ar fi putut juca un rol în agresiunea fizică”.¹³⁵

Cu privire la a treia întrebare de cercetare, condițiile în care Curtea validează investigații, ipoteza de cercetare este confirmată. Curtea penalizează efectuarea

privind discriminarea și insultele etnice în *Antayev și alții c. Rusiei*, para. 125.

132 Poliția a planificat și executat operațiunea în mod discriminatorii în *Lingurar c. României*, para. 76.

Poliția a apelat la forțele speciale de poliție din cauza originii etnice a suspectilor, nu gravității faptelor, în *Antayev și alții c. Rusiei*, para. 127. Poliția a participat împreună cu grupuri de persoane private la disturbarea adunărilor religioase și a utilizat forța, tolerând în mod sistematic actele de violență împotriva Martorilor lui Iehova. *Begheluri și alții c. Georgiei*, para. 105, 112, 174.

133 *Stoica c. României*, para. 126, 127, 130, *Membrii Congregației Gldani a Martorilor lui Iehova și alții c. Georgiei*, para. 140, *Makhashev c. Rusiei*, para. 179, *Antayev și alții c. Rusiei*, para. 128, *Begheluri și alții c. Georgiei*, paras. 176, 179, *Lingurar c. României*, para. 77, *Makuchyan și Minasyan c. Azerbaidjanului și Ungariei*, paras. 218, 221, *Adzhigitova și alții c. Rusiei*, para. 274, *Stalović c. Serbiei*, paras. 14, 31.

134 *Kuruová și Horváthová v. Slovakia* (2026), para 30-33.

135 *Koffi c. Bulgariei* (2026), para. 201.

anchetelor care nu au potențialul efectiv de a identifica autorii faptelor și care diluează dimensiunea discriminării. *Uzu c. Ucrainei* confirmă această teză, Curtea considerând că viciile procedurale ale investigațiilor naționale care au ca efect subminarea elementelor discriminatorii conduc la neîndeplinirea „*obligăției de a efectua o anchetă efectivă și de a dezvălui orice motiv rasist din spatele unui incident*”.¹³⁶

Nu în ultimul rând, se validează și ultima ipoteză a cercetării, sub aspectul explicațiilor neutre. Curtea interpune obligația de a devoala legătura cauzală cu elemente suspecte de discriminare și penalizează lipsa unor justificări obiective pentru disocierea dintre actele materiale (utilizare excesivă a forței, intervenție forțe speciale de poliție, instrucțiuni, agresiuni, omucidere etc.) și motivația discriminatorie. *Panayotopoulos și alții c. Greciei* este sugestiv deoarece demonstrează că includerea unei instrucțiuni *pro forma* de a examina posibilele motivații rasiste în ancheta penală dar lipsită de orice acțiune investigativă în fapt, este contrară obligației „*de a lua toate măsurile posibile pentru a investiga dacă discriminarea a putut juca sau nu un rol în evenimente*”.¹³⁷

Este evident, Curtea a consolidat un standard procedural de diligență prin care contrabalansează examinarea actelor motivate de atitudini discriminatorii prin corelare cu „*standardul probei dincolo de orice dubiu rezonabil*”. Constatarea încălcării procedurale pare că este instrumentul principal prin care CEDO sancționează pasivitatea statelor în a „*demasca*” motivația discriminatorie. Acest fapt nu presupune că standardul ar fi neadecvat în contrapondere cu factorii care îl calibrează, precum specificitatea faptelor, natura alegațiilor și dreptul pus în discuție.¹³⁸ Însă încălcarea substanțială rămâne excepțională, tocmai din perspectiva probatorie. Acest fapt menține asimetria persistentă între victime și state în demonstrarea discriminării, pe fondul art. 2, art. 3 coroborat cu art. 14. Așa cum arată Henrard, încă mai sunt necesare clarificări ale criteriilor care declanșează mecanismul de transfer al sarcinii probei și implicațiile potențiale pe latura materială a deficiențelor de investigare a discriminării.¹³⁹

Mai degrabă atipic, *Stalovic c. Serbiei* ne obligă la o reflecție mai profundă. Curtea nu flexibilizează standardul probelor, nu operează analiza cauzalității directe dintre rele tratamente și motivul discriminatoriu. Dimpotrivă, constatarea încălcării substanțiale a art. 14 împreună cu art. 3 devine posibilă pentru că instanțele civile, nu penale, stabiliseră caracterul discriminatoriu al agresiunilor fizice suferite, din considerente etnice, în timp ce procurorii respinseseră plângerile, fără a investiga motivația discriminatorie.¹⁴⁰ Concluzia a fost produsă pe fondul unor prezumții *prima facie* (legate de etnia soțului și tratamentul aplicat soției sale, prin asociere cu căsătoria) care au transferat sarcinii probei către reclamați, fără să o răstoarne. Practic, discriminarea nu a fost demonstrată prin standardul specific dreptului penal „*dincolo de orice dubiu rezonabil*”.¹⁴¹ În acest context, rămâne de analizat în ce măsură aceste tipare marcate de asimetrie probatorie și prevalența obligației de diligență, se regăsesc sau se diferențiază în jurisprudența

136 *Uzu c. Ucrainei* (2024), para. 24-26

137 *Panayotopoulos și alții c. Greciei* (2025), para. 142.

138 Jasmina Mačkić, „The Standard of Proof in Cases of Discriminatory Violence,” *cit. supra*, 156.

139 Kristin Henrard, „The European Court of Human Rights...”, *cit. supra*, 446.

140 *Stalović c. Serbiei*, para. 5-7.

141 *Stalović c. Serbiei*, para. 8, 30-32

legată de alte criterii discriminatorii, precum orientare sexuală, gen sau sex, inclusiv din perspectiva discriminării indirecte. O astfel de examinare ulterioară ar putea urmări posibile variații în dinamica barierelor instituționale în ecosistemul discriminării și a proceselor care determină „încălcarea” articolului 14.

Anexa set de date nr. 2a

Nr.	Cauza	Articolul 14 Cerere	Decizia instanței
Origine etnică (romă)			
1.	<i>Nachova și alții c. Bulgariei</i> (2004)	Utilizarea forței letale și eșecul investigației motivelor rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 2
2.	<i>Nachova și alții c. Bulgariei [MC]</i> (2005)	Utilizarea forței letale și eșecul investigației motivelor rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 2
3.	<i>Bekos și Koutropoulos c. Greciei</i> (2005)	Rele tratamente, insulte, eșecul investigației motivului rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
4.	<i>Moldovan și alții c. României (Nr. 2)</i> (2005)	Distrușgerea locuințelor, incendiere, omucidere, motive rasiste	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3/8.
5.	<i>Šečić c. Croației</i> (2007)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigației motivului rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
6.	<i>Cobzaru c. României</i> (2007)	Rele tratamente și eșecul investigației motivului rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
7.	<i>Anguelova și Iliev c. Bulgariei</i> (2007)	Rele tratamente și deces în detenție, motivație rasistă.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 2/3.
8.	<i>Petropoulou-Tsakiris c. Greciei</i> (2007)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
9.	<i>Stoica c. României</i> (2008)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3
10.	<i>Fedorchenko și Lozenko c. Ucrainei</i> (2012)	Distrușgerea locuințelor, incendiere, eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 2.
11.	<i>Yotova c. Bulgariei</i> (2012)	Eșecul investigației motivului discriminatoriu în acte de violență.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
12.	<i>Ciorcan și alții c. României</i> (2015)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
13.	<i>Balázs c. Ungariei</i> (2015)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigației motivului rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
14.	<i>Boacă și alții c. României</i> (2016)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
15.	<i>R.B. c. Ungariei</i> (2016)	Amenințări, hărțuire, eșecul investigației motivului rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.

16.	<i>Škorjanec c. Croației</i> (2017)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigației motivului rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
17.	<i>Király și Dömötör c. Ungariei</i> (2017)	Marșuri anti-romi, discurs rasist, eșecul protecției, motiv rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.
18.	<i>Alković c. Muntenegru</i> (2017)	Acte de agresiune, eșecul investigației motivului rasist și religios.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.
19.	<i>M.F. c. Ungariei</i> (2017)	Reținere nelegală, eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
20.	<i>Lingurar și alții c. României</i> (2018)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
21.	<i>Burlyva și alții c. Ucrainei</i> (2018)	Distrușgerea locuințelor, pasivitate, eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3/8.
22.	<i>Lakatošová și Lakatoš c. Slovaciei</i> (2018)	Omucidere, eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 2.
23.	<i>Lingurar c. României</i> (2019)	Planificare discriminatorie, rele tratamente, motivație rasistă.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3
24.	<i>R.R. și R.D. c. Slovaciei</i> (2020)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
25.	<i>Budinova și Chaprazov c. Bulgariei</i> (2021)	Discurs instigator la ură, lipsa remediu efectiv	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.
26.	<i>Memedov c. Macedonia de Nord</i> (2021)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
27.	<i>Paketova și alții c. Bulgariei</i> (2022)	Expulzare forțată. Eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.
28.	<i>M.B. și alții c. Slovaciei (Nr. 2)</i> (2023)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
29.	<i>Panayotopoulos și alții c. Greciei</i> (2025)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
30.	<i>Stalović c. Serbiei</i> (2026)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3
31.	<i>Kuruová și Horváthová c. Slovaciei</i> (2026)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3
Origine etnică (cecenă, avară, armeană)			
32.	<i>Makhashev c. Rusiei</i> (2012)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației etnice.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3
33.	<i>Antayev și alții c. Rusiei</i> (2014)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației etnice.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3
34.	<i>Grigoryan și Sergeyeva c. Ucrainei</i> (2017)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigației motivului etnic.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
35.	<i>Makuchyan și Minasyan c. Azerbaidjan</i> (2020)	Glorificarea pentru omucidere	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 2.
36.	<i>Adzhigitova și alții c. Rusiei</i> (2021)	Rele tratamente și eșecul investigației motivației etnice	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3

Origine rasială (culoarea pielii)			
37.	<i>Turan Cakir c. Belgiei</i> (2009)	Rele tratamente și eșecul investigării motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
38.	<i>B.S. c. Spaniei</i> (2012)	Rele tratamente și eșecul investigării motivației rasiste.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
39.	<i>Abdu c. Bulgariei</i> (2014)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
40.	<i>Basu c. Germaniei</i> (2022)	Profilare rasială în timpul unui control de identitate în tren.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.
41.	<i>Wa Baile c. Elveției</i> (2024)	Refuzul supunerii unui control bazat pe profilare rasială.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.
42.	<i>Uzu c. Ucrainei</i> (2024)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
43.	<i>Seydi și alții c. Franței</i> (2025)	Profilare rasială în controale de identitate.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.
44.	<i>Koffi c. Bulgariei</i> (2026)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului rasist.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
Religie			
45.	<i>Congregația Martorii lui I. Gldani c. Georgiei</i> (2007)	Acte de agresiune fizică, pasivitate, eșecul investigării motivului religios.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3/9.
46.	<i>Milanovic c. Serbiei</i> (2010)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului religios.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
47.	<i>Begheluri și alții c. Georgiei</i> (2014)	Acte de agresiune fizică, pasivitate, eșecul investigării motivului religios.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3/9.
48.	<i>Kornilova c. Ucrainei</i> (2020)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului religios.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
49.	<i>Zagubnya și Tabachkova c. Ucrainei</i> (2020)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului religios.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
50.	<i>Mikeladze și alții c. Georgiei</i> (2021)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului religios.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
51.	<i>Georgian Muslim Relations c. Georgiei</i> (2023)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului religios.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 9.
52.	<i>Allouche c. Franței</i> (2024)	Eșecul investigării motivației discriminatorii (religioase).	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.
Opinie politică, xenofobie			
53.	<i>Virabyan c. Armeniei</i> (2012)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului politic.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
54.	<i>Kreyndlin și alții c. Rusiei</i> (2023)	Acte de agresiune fizică, eșecul investigării motivului xenofob.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 3.
55.	<i>Ilareva și alții c. Bulgariei</i> (2025)	Acte de amenințare, eșecul investigării motivului xenofob.	Încălcarea Art. 14 coroborat cu Art. 8.